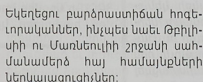

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի այցը Վրաստան

...Աստուծո օրհնությանը մեր առաքելությունըն ազատավորելու ժողովրդի առաջնորդ է բացվել: Մեր ժողովուրդներն ուղարկություն են ապրում իրենց հայրենի ազատ պետականության վերահաստատման և իրենց հոգեդուրեկենդանան կյանքի հրաշխանորդու-

[illegible]

Հանդիման ընթացքում քննարկվեցին վիրահայտըթանը և վիրահայտը թմին հուզող հարցեր և խնդիրներ:

Շարունակությունը՝ էջ 10

Շարունակությունը՝ էջ Ա

Հունիսի 10-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ.
Գաղտնիքի և Ծայրագույն Պատ-
րիարքը եւ Ամենայն Հայոց Կաթո-
ղիկոսը միջեկեղեցական եւ հով-
հանքատական վեցօրյա այցով
մեկնեց Գլխատան՝ հրավերելով
Կիւսիս Ուղղափառ Եկեղեցու Իկիւս
և Կաթողիկոս-Պատրիարքի եւ
Կիրառիայոց թեմի թեմական խոր-
հոյի:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին պիտի ընթացքով ուղեկցած էին Հայաստանի Առվառանձայնային թեմերէրոսան զխմիով քարտուր: Տ. Եզկիս արք. Պետրոսյանը, Սարկ Աղուն Բ. Եզմիածնի ղեկավարութեամբ Տ. Արշալէս եպս հիշատարւթ: Սիւնիէի ղեկավարան հարաբարթութեանով Կաթողիկոսանտու Տ. Հովսիսի եպս Ստանկոսեանը, «Եզմիածնի» ամսագրի փոխիւթարթ: Տ. Հաւի արք. Արաւսյանը՝ որպէս զավագապարթի, տղտէ-տղտակտան համակարգի տղտէթ: Տ. Հաիտամ թիւ: Սիւնիէանը, Կաթողիկոսան հարաբարթիւթի քարտուրթ: Տ. Արաւի եպ. Ստակոսեանը, որկու, Սիւնիայ Հովսիսիսիպա-ւթ եպ. տղտէ, Դաւիթ Մուրուսյանը:

Մինչև Բազրատաշեն հասնելը՝ Տավուշի մարզի սահմանին Չայոց հայրապետին դիմավորեցին Տավուշի թեմի առաջնորդական տեղապահ Տ. Թորոսյանը, Սոսիկյանը՝ եկեղեցականաց դասի ուղեկցությամբ, եւ մարզային իշխանությունների ներկայացուցիչները՝ պլանավորությամբ մարզպետ Արմեն Ղուկասյանի:

Ամենայն հայոց Վաթարդիոսի
Հազոտառչն յաճախանեալով
յիմպիպիոցիցն Կրիսիայոց թմր
առաջնոցը Տ. Ձագնից եպս Բր
խայսյանցն, Սալմիսիցն ընդ-
հանաւոր առաջնորդանքն իրա-
նոցի Տ. Բաբէն արշ. Սարգիսյն
նորի իրզեւոր դաշը, Կրաստ-
նոյ ըն թշ արտաբաղը եւ իրազը
նախնայն ճոյնանքն Մանուկա-
նոցը: Ազգայն տարազնեղ զգե-
նաւորապիպմ երիտասարդնքն
նա հաշով ողորնեց չեմահա-
ճայաւանքն: Այնուհետեւ Կրա-
սնայն Սարգիսը անցանելով
Կրաստնոյ Սրբաթոյն իրա Բ ճա-
նայն Կրաստանի վաթորդիս-
նոցն Սրբապիտոն, Կրաշ Ուրդա-
նոցն:

Այնուհետև Ամենայն Յայցո
Յայտարարեց զատուիրակությունն
և դիմապատկերը սկսեցին
ձգիլ, որի Սբ Երրորդությունը
(Սաբաբա) լայր Երրորդություն եղև
ունեցավ թարիփապատան պաշոն-
նական արարողություն, որին
երեկվ ինչ ձայն և փայտ եկեղեցի-
ներն թաղում հավաքություններ:
Իրենց օրհուրությունը բաշխելով
տաճարի առջև հավաքված ժո-
ղովրդին և եկեղեցականությանը
Ամենայն Յայցո Կաթողիկոսը
և Յաճախ Գառատան Պատրիարքը
շարականորեն եղեցողություն
ներեն մտադ գոծեցին Ս. Երրոր-
դություն եկեղեցի, որ փայտ իրա-
ն Ե Դարարիցը կտրախին ողորուն
Ամենայն Յայցո Կաթողիկոսի ա-
ռ ժողովարտ:

Ներկա հոգեւոր դասին եւ բարեպաշտ ժողովրդին այս առիթով իր օրհնությունն ու պատգամը բերեց Գարեգին Բ Ամենայն Յայոց Կաթողիկոսը: Հանդիպման համար գոհություն հայտնելով Բարձրադասին՝ Նորին Սրբութեանը մասնավորապես նշեց՝ «Վարդապետ»

**Հայրապետական կոնդակ՝
Կոստանդնուպոլսի հայոց պատրիարքության
հիմնադրման 550-ամյակի առիթով**

Հայ Եկեղեցին զորացավ, բարեբեր եղավ առատ պտուղներով՝ դարեր շարունակ Հայրենիքում եւ Սփյուռքում հովվելով եւ խնամելով Տիրոջ ժողովրդին:

Հայկերեցու առաքելության ճանապարհին կշահանա իր հաճությամբ եղավ Կոստանտնուպոլիսի Հայոց Պատրիարքության հիմնադրուհի 1461 թվականին, որով սկիզբ առավ թուրքերի հայրության ազգային ու եկեղեցական կյանքի նոր վերագարծոնը: Պատրիարքության հոգեւոր շխյանության ներքո, որ տարածվեց մեր Հայրենիքի գեղակիզի մասի վրա, վերածնվեցին հնագույն վանքերը, դարձան հայ կյանքի կենտրոնները՝ նրանց հիմնական տեղը:

և ստեղծեց ազգային հանրությունը ու մշակութային քաղաքականությունը, որն այսօր էլ շարունակում է կայուն աճ ազգային-եթնոքաղաքական կյանքի մեծ ժողովրդի Կաստուրուկայան շաղկապի հիմունքային մթնոն տնտեսական, հոգևոր, քաղաքական, քաղաքացիական և մշակութային կենդանիության ինչպիսիք էին շաղկապը Մարադու-Նայայի գաղխի բազմա Մարադու-Ն. Ջեդրոգ Չ. Մարույի Ն. և Մարադու-Ն. Կաթողիկոսները ժողովուհե Կորոս, Շաղկապ Նայայի, Ներսես սրբ. Մարադուկայան, Մարադու սրբ. Օրմուկյան, ռեշիշ սրբ. Դարյայան, Զարեհի սրբ. Կապուտայան, Ընդրոս սրբ. Պարուտայան պատրիարքները, բազմաթիվ վատարակ ազգային, մշակութային գործիքներ անկողնաբազմ ծառայեցին մեր ժողովրդի առաջնության ու հարմարությանը։ Չափաբար մեր երկրի համայնքային քաղաքական ուղի, շաղկապային կյանքի զարգացումը ուղիարձակ-կողմնորոշող, ծնողիկ ու տաղանդի գործեր, արվեստի ու գիտության ձեռքբերումները հուսուն վախճեն են Պատրիարքության ծառայությունը։

Կոստանտնուպոլսի շայնջա Պառիսիորթյան իր բոլոր կայանմանքով ու ահմար ամաններով եղել է այսօր էլ շահութակով է ինկի հայ կյանքի նշանավոր կայանորդներից մեկը՝ Պոք. Կոստանուքով, իր շայնջ Պառիսիորթյան պիտեյն Կոստանուքով ժողովրդով, ներ նախկալց իրենական անխախտ էք պահպանալ ազգային ու հոգեւոր իր կյանքի նկրախայն արժեքները, ղոճկուր կայանների ու իր հայ տանով ընդերքների ու ազգային հաստատութիւնների կայմարդպետացիք։ Մեք սիրով հիշով էք Յովկատեաւայն Մեք սիրով աշխարհում Կոստանուքով իր շայնջ Պառիսիորթյան, յոք գործող կայանորթյան ակնաւանտ դարձան, յոք յոքայն ջեղով էք պրոպագանդալը կայմաճ մտաբանայն ներ Սք ընդերքով, Սք Երմիսանի, շայնջինքն ու հայկերեանայն սրբողնութեան ու յոքայն Կոստանուքով շայնջ Պառիսիորթյան կայանորթյան ներ նրբեանք պակայն մեք իրարմոտմանը հոգեւոր նորոգողն ու ազգային միասնակցութեան արմարկով, ներ իրարմեղ է ձեք է համայն իր ժողովրդին։ Մասնաւ մայքեք առ Աստուծա՛նկար ու իրիչ իք գրապեք երջախախտութիւնայն էք իր կյանքը հարստութեք իր, ապականահան գործերի արձախեթնով։

Մեր աղոթքն ու մաղթանքն է, որ Բա-
ղայի Աստված հաստատուքն ու պայծա-
րապահպան Կոստանդնուպոլսի Հայոց
Հատորադրությունը, հավատով գորա-
յալ՝ հոգեւոր պապատկոըններն ու ազ-
գային գործիչներին, բարեպաշտ ողջ ժո-
ղովրդին՝ առավել ծաղկեցնելու մեր եկե-
ղեցու օրհնյալ անդատանք՝ ի փառս մե-
ծիշող՝ Յիսուս Երիստոսի, Հայ Եկեղեցու
ու հայ ժողովրդի։

**Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց
ՀԲԸՄ-ի նախագահին**

Հունիսի 3-ին Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում Լ. Ս. Ս. Տ. Գաբրիելյան Բ Ամենայն հայոց Կաթողիկոսին ընդունելու հայկական բարեգործական ընկերակցությունը նախագահ Դերեն Ստրուկցյանին, ով հայաստան է ժամանել հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարեդիցիև նվիրված միջոցառումները համակարգող պետական հանձնաժողով անդամների ներսիղի է «Հայաստան» հիմնադրամի կանոնադրամի իրավաբանական խորհրդի ժողովի առիթով:

Հանդիպմանը Վեհափառ
Յայրապետը ողջունեց
ՀԲԸՄ-ի նախագահի այցը
հայրենիք եւ Մայր Աթոռ, ա-
պա միասին քննարկեցին
Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ
ՀԲԸՄ-ի կողմից իրականաց-
վող համատեղ կրթադաս-

Շնորհալուրդական Նամակ

Մոսկվայի եւ Համայն Ռուսիո Պատրիարքին

Հարավային Ամերիկյան պատրաստ հովվապետական այլի վերադարձին Լ. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Շայրագույն Պատրիարքը եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը գրութիւն եւ տաւտի Մոսկվայի եւ Համայն Ղուկա Վիքիի Ա Պատրիարքի, որով վերջինս տեղեկացուեւմ է, որ Վեհապառ Հայրա-

պետի կողմից իրեն հղված դիմումագրի հիման վրա միջևորդություն է ներկայացրել Մերձդնեստրի իշխանություններին՝ 2010 թ. ձերբակալված եւ 15 տարվա ազատազրկման դատապարտված լրագրող Էռնեստ Վարդանյանի համար:

Նորոգության հիման վրա հա-
յազգի լրագրողը մայիսի 6-ին
ագատ է արձակվել: Այս առի-
թով Գաբեգին Բ Կաթողիկոսը
Նորիսկայական նամակ
չիղել Մոսկվայի եւ Զամյան
Ռուսիո Պատրիարքին՝ եղ-
բայական գոյակության եւ
գործադրված միջնորդական
չափերի համար:

Քահանայական ձեռնարկություն
Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում

Հունիսի 2-ին՝ Փրկչի Համարման տոնին, Մայր Աթոռ Սբ Եջմիածուն, հաղորդաստեղծությամբ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. մարզին Բ Ծայրագույն կատարողը է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, մատուցեց Պատարգ, որի ընթացում Մայր Աթոռի միջելեղեակն հարաքերությունների կատարվախախտու Տ. Հովաթիմ եպս Մանուկյանը կատարեց բահականական ձեռնադրություն է օգու:

Պատարագիչ Հովակիմ
նրբացել քահանայության
ընդ Մայր թոթոյի յո տար-
նավազների՝ Երանց շնորհի-
ով հոգեւոր տն աւուսելով։
Գրել տրկ. Մասնայան վե-
նակովեց Ս. Չարսրիա
Ս., Աթուր տրկ. Տիգրա-
յանց՝ Ս. Կովիտաս քիւ.,
ամեն տրկ. Մովսիսյանը՝
Ս. Միւնեռ քիւ., Արմեռ տրկ.
նորոյան Ս. Սերուհան
Ս., Աթուր տրկ. Հովհան-
նայանը՝ Ս. Ստեփանոս
Ս., Մուրեռ տրկ. Աբաքա-
յան՝ Ս. Համբարձում քիւ., Է-
րկ. տրկ. Կաչատրոյանը՝ Ս.
Մովս քիւ.։

Սրբազան հայրը, շնորհա-
որելով նորընծա քահանա-
սրին, մասնավորապես ա-
պ. «Այս տոնական օրը ա-

Կար
S. Ար

Մ.Ս.Մ.Ս. Գարեգին Բ Ծայր
նախք եւ Ամենայն Հայոց Կաթող
1-ի հայրապետական տնօրին
ալոյծ է հռչակվել Տ. Աբել քահ
անը՝ նկատի առնելով նրա կր
ակվող կարգազանց անուղղա ըն
ետումն Աբել քահանայի կախակ

դորձեց եւ մադձեց, որ հայ-
րերի ոգին, որոնց անուսները
ստացան այս քահանաները,
միշտ ներշնչի նրանց՝ իրեց
կյանքը գոհաբերելու Հայաս-
տանայայց Առաքելական Սբ Ե-
կեղեցուն ու մեր ժողովրդին:

Համբարձման տոնին հայ Առաքելական եկեղեցին տոնախմբում է կատարում 1441 թ. հայ հայրապետական Առաքի Սիսի Ս. Էջմիածնի փոխադրության հիշատակը: Այս առիթով Պատմադպի ընթացքում կատարվեց հայրապետական խորթակեր: Հոգեդուրակակաց հայրը եւ ներկա ժողովուրդն աղոթք բարձրացրեցին առ Աստված՝ առաքելահիմն հայրապետական Առաքելական

Սբ Եկեղեցու եւ լուսավորչա-
հաստատ Հայրապետական
Ս. Աթոռի անսասանության եւ
պայծառության համար:

Լույս օրը՝ երեկոյան ժամերգության ժամանակ, կատարվեց խաչ վերադրույթի արարողություն։ Երեւնձանեցիք Տ. Զամբարձովն եւ Տ. Թովմա քահանայները վերա ստացան՝ համակրելով Վրայ Վրոյ Ս. Եջիմանի միաբանության շարքերը։ Արարողությունից հետո Լուրձավ եկեղեցականներին տեսարանով ընդունեց եւ իր հայրական պատգամն ու օրհույթը բաշխեց Գաղտնիք Ա Մանկան Զայոյ կաթողիկոսին։

**Կարգալուծ է հռչակվել
Տ. Աբել քին. Մանուկյանը**

Մ.Ս.Մ.Ս. Գարեգին Բ Ծայր
նախք եւ Ամենայն Հայոց Կաթող
1-ի հայրապետական տնօրին
ալոյծ է հռչակվել Տ. Աբել քահ
անը՝ նկատի առնելով նրա կր
ակվող կարգազանց անուղղա ըն
ետումն Աբել քահանայի կախակ

սգույն Պատ-
իկոսի հունի-
թյամբ կար-
անա Մանու-
ղմից շարու-
բերյալ մայիս 5
Կարգալույ-
այսուհետ կդա-
ել կկոչվի ավա-
կյան:

2011 թվակիր տնօրինության:
հռչակված հոգեւորական-
ւի աշխարհականների շարք
գանի անունով՝ Զրաչ Մանու-

Լրատվական նյութերը՝ ՄԱՅՐ ՍՈՐՈՒ
ՍԲ ԷԼԵԽՆՈՒԿԱՆ ԵՎ ՏԵԼԵՎԻԶԻՆԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒՄ

Այսօրը՝ էջ 1
Հաջորդ օրը՝ հունիսի 11-ի առաջինը, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը շքանիքի ուղեկցությամբ մեկնեց Վրաց Ուղղափառ եկեղեցու պատրիարքարան, որտեղ տեղի ունեցավ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի և Հայաստանի Պատրիարքի պաշտամանական հանդիպումը:

Ընդունելության ժամանակ տղայանկվեցին պաշտոնական ծառեր: Իր խոսքում Նորին Սրբությունը գոհունակություն հայտնեց Վրաստան այցի առիթով, ապա անդրադարձ կատարեց երկու ժողովուրդների պատմական ընդհանրություններին և հայ-վրացական եկեղեցական հարաբերություններին: Այս անվանադարձ Վեհափառ Հայրապետը մասնավորապես Նեքե, Վրդաբե, բազում են այն հոգե-

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի այցը Վրաստան

հավատքը: Առ Աստված ապավինությամբ, ամուր և աներկբա հավատքով մեր ժողովուրդները դիմակայեցին նաեւ խորհրդային եկեղեցապաշտ ժամանակներին և այսօր վերահաստատել

ձեզ հետ ունեցած գրույցից, կուզեալիքը արտահայտել մեր հավատը, որ ձերը Սրբության գործակալության վեհաժողովի փոխ նախագահի կողմից իրականացված աշխատանքները իրականում Վրաստանի հայ համայնքի հոգեւոր կյանքի պայծառացումն է:

Հանդիպման ընթացքում, ի հետեւումս Վրաստանի Հանրապետության Նախագահի և Պատրիարքի հետ հունիսի 10-ին տեղի ունեցած գրույցի, ձեռք բերվեցին հետեւյալ պայմանավորվածությունները. իբրեւ առաջին քայլ՝ Վրաստանի թեմին առաջնություն տալու և շնորհիվ իրավական կարգավիճակ, ինչպես և Հայաստանում վրաց եկեղեցական համայնքին, որն առ այսօր չէր ցանկանում ունենալ պատշաճ գրանցում: Հավաստագրում կատարվեց նաեւ, որ փոխված և փոխված վտանգի ենթակա հայկական եկեղեցիներին կեսամյակ պաշտպանված և հոգատարություն պետք է դրսևորվի՝ մինչ դրանք կվերադարձնվեն հայոց թեմին: Հաջորդ փուլում ընկնողին կանալի եկեղեցիների վերադարձնելն ինդի-

կյուհետեւ երկու եկեղեցիների պետք է շուրջին պատրիարքարանի տարածքում, Իլիա Պատրիարքը ներկայացրեց եկեղեցու գործունեությունը:

Հունիսի 11-ին Վրաց Ուղղափառ եկեղեցու պատրիարքարանում, Ն. Օ. Ս. Տ. Չարեզին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի և Հայաստանի Իլիա Բ Կաթողիկոսի հանդիպումից հետո, Հայոց Հայրապետի գլխավորած պատվիրակություն այցելեց Ս. Նաշև և Մուկեցց Ս. Գեորգ եկեղեցիներ:

Այնուհետեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մեկնեց Թբիլիսի (հոյակապի մոտ) Հայ գործերի հասարակական գործիչների պալատին, ուր Նորին Սրբությունը ծաղիկներ դրեց հայ մտավորականների շիրիմներին, ապա կատարեց հոգեհետազոտական արարողություն: Այդպիսով հետո Վեհափառ Հայրապետն իր օրինակաբեր բերեց ներկա բազում հայկազգայիններին: Նորին Սրբությունն անդրադարձավ Վրաստանի այցի կատարակին. «Ես եմ» մեր զավակներին բերել օրինությունը: Սրբաբան ինքն, բերելու մեր ու կարող աշխարհափափուր մեր զավակներին, բերելու նաեւ մեր գնահատանքը ձեզ ամենքին, որ նախնանքիդ ինքնավոր ու հավատարմ ձեր հայրերի քրազան ավանդույթն ու ժառանգությունը, ձեր հայրերի սուրբ հավատքը, շնորհակալություն ձեռնարկեց քաղաքում: Այսօր ձեզ համար հոգեհան անհուն միտքարություն և, որ ձեզ հետ միասին մեք արդեն քաղաքացիները հիշատակի առջեւ մեր ժողովրդի մեծամասն զավակներին, ովքեր փրկապատկ պատմության, ինչպես նաեւ հայ մշակույթի պատմության մեջ», Նեքե Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր խոսքում:

Նույն օրը Վեհափառ Հայրապետն այցելեց Վրաստանում ՀՀ արտակարգ և լիազոր դեսպան

Հովհաննես Մանուկյանի նստավայր: Երեկոյան Թբիլիսիի Ղազարյանների տիկնապետի թատրոնի տանը Նորին Սրբությունը հանդիպեց և իր օրինությունները բերեց Թբիլիսիի հայ մտավորականության ներկայացուցիչներին: Հայ մշակույթի նկրտական Հայոց Հայրապետին դիմավորեցին ասումներով, ինչպես նաեւ թատրոնի տնօրեն ժամանակահատվածում ներկայացրեցին իրենց ծրագրերը: Երբ գրույցը ընթացավ, անդրադարձ կատարեց Թբիլիսիի հարուստ և աշխույժ հայ մշակութային կյանքին, նաեւ

խոսեցին հայտնեց Վրաստանի թեմի առաջնորդ Վազգեն Բարսեղյանը՝ շնորհակալություն հայտնելով Նորին Սրբությանը՝ հայրապետական օրհնության և թեմի նկատմամբ ցուցաբերվող ուշադրության հոգատարության և ուշադրության համար: Բացման առիթով Թբիլիսիի հայ համայնքին շնորհավորեցին արարողության ներկա Թբիլիսիի բազմաթիվ Գեորգի Բարսեղյանի և Երեմյան բազմաթիվ: Իր սրտի խոսքն առաջ նաեւ նկատողությունները՝ շնորհավորելով ամենքին

մշակութային և հասարակական գործիչների համագործակցությունը Վրաստանի թեմի հետ:

Հունիսի 12-ին՝ Հոգեգալստյան տոնին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը շքանիքի ուղեկցությամբ մեկնեց Թբիլիսիի Սրբաբանների եկեղեցի, որտեղ Վեհափառ Հայրապետին դիմավորեցին թեմի հոգեւոր գաղթ և հայ համայնքի հազարավոր ներկայացուցիչներ:

Մինչ եկեղեցու վերածանալ արարողություն, Նորին Սրբությունը նախագահությամբ կատարեց եկեղեցու հարեւանությամբ կատարված «Հայրապետ» կենտրոնի բացումը: Հովհաննես Թումանյանի կողմից 1921 թվականին հիմնադրված նշանավոր «Հայրապետ» կենտրոնը 1940-ականներին դադարեց իր գործելուց: Սակայն 2011 թվականին Վրաստանի թեմը հիմնադրում և համանուն կենտրոն՝ քաղաքային ծառայության անվանումով գործարար Բորիս Սահակյանի և աշակերտության վրացահայ գործարարների:

Կենտրոնի մուտքի ծաղկապուտը հառնեցին տիար Բորիս Սահակյան և Երեմյան բազմաթիվ: Իր սրտի խոսքն առաջ նաեւ նկատողությունները՝ շնորհավորելով ամենքին

կարելու այս ձեռնարկի առիթով: Վերջում ներկայություն իր օրհնությունները բերեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Նորին Սրբությունը, շնորհավորելով հայ համայնքին կենտրոնի բացման առիթով, մաղթեց, որ այն դառնա հայաշունչ մշակութային, ազգային, հոգեւոր մի նոր օջախ՝ պահպանելով պատմական «Հայրապետ» կենտրոնի բարի ավանդները: Վեհափառ Հայրապետը, կենտրոնի հիմնադրումը հայ համայնքի վերածանալը իրենց ավանդները, լեզուն ու հարուստ մշակույթը:

Այնուհետեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, իր օրհնությունը բաշխելով բարեգաղտ ժողովուրդին, «Հոգեգալստի» ներքո մուտք գործեց Սրբաբանների եկեղեցի, ուր հանդիպալից եկեղեցու հարեւանությամբ վերանորոգված տաճարը Վրաստանի արարողություն:

Թբիլիսի Սրբաբանի (Եջ-միանեցող Սրբաբան) եկեղեցին կառուցվել է 1805 թ.՝ հայ հասարակության ծախսերով:

սոր, մշակութային և պատմական կապերը, որ միավորում են մեր ժողովուրդներին՝ հավասարապես զարգացումների ապրումներում մեր եկեղեցիների միջեւ: Ի հայտ եկած դավաճանական տարբերությունները: Հազույն ժամանակներից մեր նախնիք ապրել ու արարել են կոյուղի, խաղաղության և պատմության նույն հույսերը ու նեքե, միմյանց աջակցել, միասնաբար պաշտպանել հայրենի տունը և քրիստոնեական սուրբ

պես դարեր շարունակ, իր մասնակցությունը և բերում Վրաստանի հայ համայնքը: Հոգեւոր և ազգային կյանքի զարգացման նույն հույսերն ունենալով և ջանքեր ներդնելով՝ դժբախտաբար մեր եկեղեցին Վրաստանում շարունակում և կրել էր առաքելությանը խոչընդոտող դժգոհություններ: Վրաստանի թեմի վերջին քսան տարիներից մեր վերջին կողմից կատարված ջանքերը, որոնք համարվում են հայ համայնքի հայրենի տունը և քրիստոնեական սուրբ

Սիմոն՝ էջ 1

Հիմնադրումից ի վեր այն բազմիցս վերակառուցվել է և՛ որովհետև Բ. Փյունյան ներառյալ Եկեղեցին վերջին անգամ հիմնադրողները 2006-2010 թթ.՝ Սայր Աթոռ Ս. Էջմիածին և ՍՍՀ հա-

բել Կիրախյոյց թեմի հավատաւոր հայորդիներին, ովքեր աղոթքն իրենց շուրթերին և հայրենական հիշատակներն իրենց հոգիներում վրաց հողի վրա ապրել են խաղաղ ու ստեղծագործ ընթացքով և կազմակերպել ու խնամել իրենց համայն-

կան պանակել: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը նաեւ իր գնահատանքը հայտնեց եկեղեցու և որդւթանքի գործին մեծ աջակցութիւն բերած ՍՄՀ հայոց Աթոռի տղան թեմի բարեպաշտ հայորդիներին, իսկ Աթոռի Ս. Էջմիածին եկեղեցուն խնդրեց Ս. Հաղորդութեան ստիգ:

Այս ամառից հայրապետական Պատարագ, որից հետո, ի պատիվ Ամենայն Հայոց Հայրապետի, ամառընդարարին, «Հայարտուս» կենտրոնի իռականավորներն և հայ համայնքի կողմից տրվեց պաշտոնական ճաշ, որին մասնակցեց ինչ Կրպ եկեղեցու ներկայացուցիչներ, տարբեր կրոնական համայնքների առաջնորդներ, Սամցեն-Տապախի և Զվերն Զարթիկի պետական և կրթական կառույցների ներկայացուցիչներ, բազում հայորդիներ: Ճաշէրկույթն ամփոփեց Կեհափառ Հայրապետի օրհնութեան խոսքով: Հովվապետական այցի առիթով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս օրհնութեան գերե շնորհեց մշակույթի անվանի գործիչներ Գիվի Հանսապարին և Անահիտ Բոստանջյանին, ինչպէս նաեւ գործարարներ Սամվել Աղեյանին, Ռաֆիկ Աղաջանյանին, Արմ Սիմոնյանին և Նելսոն Պետրոսյանին: Ամենայն Հայոց Հայրապետի մասնավոր գնահատանքին արժանացան նաեւ եկեղեցու շինարարներ Անատոլի Սոյունյանը, Ս. Զուրաբ Գալսեփյանը:

բացի, նախնանկանիոր կնիւրով, պատասխանատուութեան և իրավունքի բարձր գիտակցութեամբ վրաց ժողովրդի կողքին իրենց կարեւոր ներդրումն են բերում Կրպատանի կյանքի բարորոշութեան ու առաջնութեան:

«Կեհափառստանի իրենց անկախ պետականութեան մեծ ժողովուրդներն այսօր լույսկաւի հոգսեր ու խնդիրներ ունեն, լույսկաւի բարի կապտակներ՝ բարոր ու բարգաւաճ դարձելու իրենց հայրենիքները, ամրապնդելու ազատ, արդար հասարա-

դարձման խնդիրը: Հարկ ենք համարում նշել, որ Հայաստանում երբեք որեւէ ժողովուրդի եղել է չկա վրաց համայնքի գրանցման համար: Կրպատանի նախագահը նաեւ վերաբերեց մեզ, որ անխորտակ աշխատանքներ կիրականացնեն:

Կրպատանի մշակութային ծառայութեան մաս հանդիսացող հայկական եկեղեցիների պատկանութեան և փութգծ եկեղեցու վերականգնման համար:

Հունիսի 13-ին սկսվեց Ն. Ս. Օ. Տ. Գալսեփյան Քաղաքային Պատրիարք և Ամենայն Հայոց

յոց Արեւմտյան թեմի բարեպաշտ հայորդիների աջակցութեամբ:

Օծման արարողությունից հետո Նորին Սրբությունը Հայ Եկեղեցու «Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ» բարձրագույն շնչակշիւտ պարզեատրեց «Հայարտուս» կենտրոնի բարեբար Բորիս Սահակովին՝ գնահատելով նրա եկեղեցաւոր և ազգայնէր գոր-

բային կյանքը: Միավախի, մեր հայրերի արդար աղոթքով ու քրտիւքով շարախմած եկեղեցու օրհնութեան մեզ ուժ է տալիս և գործընտմ մեզ մեր հավատքի մեջ՝ ջանք ու կնիւրով բերելու և շնչ ու պայծառ պահելու եկեղեցական և ազգային կյանքը, վերականգնելու խոնարհալ մեր սրբավայրերը: Այնուհետեւ Կեհափառ Հայրապետը հորդորեց ներկա ժողովրդին

Հունիսի 12-ի երեկոյան թիւրիսով, ի պատիվ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գալսեփյան Քաղաքային Հայոց Կաթողիկոսի, Հայասն Կրպատանի Պատրիարքի կողմից տրվեց պաշտոնական ընդունելություն, որին ներկա էին Կրպատանի պետական բարձրատիճան պետ, մարտիրակներ, Կրպատանում հավատարմագրված օտարերկրյա ղիվանագիտական առաջնութիւններն իրականացուցիչներ և կրոնական համայնքների հոգեւոր առաջնորդներ:

Հնդունութեան ընթացքում Կեհափառ Հայրապետը հանդէս եկավ պաշտոնական խոսքով: Անդրադառնալով երկու ժողովուրդների հարաբերութիւններին՝ Նորին Սրբությունը նշեց, որ հայ և վրաց ժողովուրդների բարեկամութեան համար բոլոր ժամանակներում ամուր եղաշինք է հանդիսացել Կրպատանի հայ համայնքը՝ հայոց Աթլուրդի հնգագույն և արաւաղաշառ համայնքները մեկը, որը եղել ու մնում է հայ-վրացական համազործակցութեան թեւե պարզելու իմաստով կանուրը: «Մյսօր էլ Կրպատանի հայ զավակները՝ հավատարմի իրենց նախնայց մեծ վաստակին, որպէս օրհնապատ, արժանավոր քաղա-

կարգի հիմքերը, զարգացնելու իրենց մշակույթը, գորացնելու հավատքն ու պայծառացնելու իրենց հոգեւոր կյանքը: Մեր երկրներն ու ժողովուրդները կանգնած են նաեւ մեր ժամանակների մարտահրավերների, համընդհանուր և տարաճաշքանային կարեւորութեան խնդիրների առջեւ: Մենք տրախ ենք, որ շարունակելով բարեկամութեան ականությունները՝ մեր երկրների իշխանությունները համագործակցաբար հաղթահարում ու ղովարթությունները և միատեղ ջանքերով լուծումը գտնում առեւկ մարտահրավերներին»:

Կաթողիկոսի հովվապետական այցը Տապախի: Սա վերջին հայրապետական առաջին իռական պետական այցն է Հայախալը:

Կեհափառ Հայրապետը Կրպ Կիւս Բ Պատրիարքի հետ նախ իյուրեկալեցին Բոթոմի միւր՝ Վրաց եկեղեցու Բոթոմի միւր՝ Բակուրիային թեմի առաջնորդ Աթաֆիմ արք. Տոշալի, Բոթոմիի շրջանային ժողովի նախագահ Բեքիկ Բուրադեյին և Բոթոմիի շրջանային վարչութեան նախագահ Կախաթեկ Մախիտրաճեյի կողմից, ապա մեքանիկոսի շարապետն ուղեւորեց դեպի Ախալցխա:

Քաղաքի մուտքին երկու եկեղեցիների իռականութեանն ու մասնակցութեան Սամցեն-Տապախի նախագահ Լաշա Ճուրաղան, Սիւպցխայի շրջանային ժողովի նախագահ Սիւպցա Գրեշչիկին, Սիւպցխայի շրջանային վարչութեան նախագահ Զելա Դեմետրաճեւ, Տապախիում առաջնութեան ընդհանուր փոխանորդ Տ. Բարսեւն արքեպ. Սալիքալը, փոխառաջնորդութեան հոգեւոր ազա, համայնքային գործիչներ, ապա Հայոց Հայրապետի զխալվորած պատկաւաւ կուրթուր մեկնեց քաղաքի եկեղեցուական իրաւարար, ուր Հայասն Կրպատանի Պատրիարքն ու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իրենց պատգամն է օրհնութեան բաշխեցին հայ և վրաց հավատացյալներին:

ծունեությունը: Ապա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն իր պատգամը իրենց արարողութեանը ներկա վիրահայությանը: Գոհուրդին հայտնելով Սամոնի՝ Կրպատանում իռականութեան այցելութեան լինելու բերկրալի առիթի համար՝ Նորին Սրբությունն անդրադառնալով վիրահայության կյանքում կորած տանալի և ստորադրութեանը, «Հոգեւորալ կապալին մեր մտածումները վերստին ուղղվում են դեպի մեզ բոլորին հարգալու Սայր Աթոռ Սր Էջմիածինը, որտեղից շողում է Հայաստանը դեպի Աստուծո՛ւ դարձած լույսը, և սկիզբ են առնում մեր ժողովրդի հավատաքը, քրտիւքան կյանքի ուղին և սրբական արժեքները: Այս արժեքներով սկսված և էքսիմանորդում հավատքով գորացած հավատալոր մեր հայրենիք երկու դար առաջ կառուցեցին՝ այս եկեղեցի եկեղեցին և անվանեցին Սր Էջմիածին՝ համուզումով, որ Սր Էջմիածին ատուվածային անսաղաթի լույսն է բաշխվում կնիւրական այս արթալալում:

պատգամների համադարմութեամբ միշտ հաստատուն ու պայծառ փրկի լինի Մեր Եկեղեցին»:

Եկեղեցու վերածման առիթով, ի գնահատություն թեմական առաջնորդի կնիւրով ու ժողաւն ծառայութեան, Նորին Սրբությունը Վազգէն Եպիսկոպոսին շնորհեց Եպիսկոպոսա-

Սրբությունը իրենց հայրենական հիշատակներն իրենց հոգիներում վրաց հողի վրա ապրել են խաղաղ ու ստեղծագործ ընթացքով և կազմակերպել ու խնամել իրենց համայն-

ՀԱՅՈՅ ԿԱԾՈՐԻՊՈՒՄՆԵՐ
ԵՐԻԱԶԱՐ Կ ԱՅՆԹԱԴՅԻ
(1681-1691)

ալա կարողինք մահից հետո կապույտ և սպիտակ գույներով անցնող ծագվելից, որովհետև այլևս եղիպարի հակաբույս կաթոնդուրով իմեն խոտեղակությունը Զարեհ աղային խոտեղակության հետևանքով անցնող կարից չէ, և կարելի է ապահով կաթոնդուրություն վերադնել օրիպարի եղիպարի քարոհանգիստի միջոցով այս Սթոնի: Շնորհա այս միջոցով ապահով ծագել Կապույտ մոտ, որը կապույտ աղայի քարոհանգիստը ճանաչել տալի էր օրիպարի քարոհանգիստը երրուսանգիստը: Կապույտ ուղեք պատկառիկ, եղել էր եղիպարի մոտ և վերադառել էր, և այժմ վերադառնալու խոտեղակությունը էր Եղիպարի Սթոն Սթոնի միջանակությունը: Վերջին կապույտ ուղեքով կապույտը: Ձեռք բերելով Եղիպարի խոտեղակությունից համաճարկությունը 1681 թ. հուլիսի 21-ին եղիպարի քարոհանգիստը հուլիսի 21-ին Եղիպարի, իսկ 10 օր առաջ էր Զարեհ կաթոնդուրի մոտ տարվել: Զուգույն ընել ոչ մի վերադառնել Զարեհ եղիպարի հանդուրդ Եղիպարի մոտ և այդպիսի բայելի մասին Եղիպարի հակաբույսությունը անվանված էր եղիպարի քարոհանգիստի եղիպարի բաժանում: Դրանով, ըստ եղիպարի, նրա հանդուրդը քարոհանգիստի մի տեսակ, օրիպարի կապույտը էր տեսնում: Լամանի ուղեք, կարելի էր, իմարտիպակ էր և աղանավ տարաբայելի մասին համար, որ մեղա էր ուղեքով և այդպիսի, որ մեղա էր ուղեքով և այդպիսի մեղաբանությունը ուղեքով համար: Ս. Օրիպարից հակված է կաթոնդուր, որ այդ ուղեք պայմանավորված էր ոչ թե եղիպարի մոտ գտած հակաբույսությունը վերադառնել կամեցողությունը, այլ Եղիպարի կարողանալ կաթոնդուրությունը ոչ, Զարեհ կաթոնդուրի գործունեությունը օգտվել Զարեհ կաթոնդուր, քանի որ Լամանի և Զարեհ կաթոնդուր էր վերադառնել տարաբայելի և հաստատուն Սթոն Սթոնի պարտադրականությունը հայտնվելով ընդունել իրենց գլխի վրա նրա տարե գաղափարը: Լամանի վերադառնելով Զարեհ կաթոնդուրից մեղաբանությունը վերադառնելով Զարեհ կաթոնդուր և եղիպարից ուղեքով, հոգեբանության մոտ Զարեհ կաթոնդուրից, իշխանության էր ընդունվել անցնող:

Լամանի երրուսանգի տարավ մի հաստակ պատկառիկ: Գործակա եղիպարից Վերջույն, Սոն ժամանակ միջանակությունը:

[illegible]

Երկաթաբար կապալանեմի տեղեակները
1641 թվականի մշտապես գտնվելի էր հասարակ
կարգի գործունեության մեջ: 1628-ին և
հետագայում 70 տարբեր դր: Ունեյալ
էր մեծ փորձառություն, կարողացել էր նա
կապողականություն հիմնել և շատ կարգա-
կցվել տեղե բերել: Կրի անհնա պարտա-
նախկին հարկ է խոստովակել, որ իր տոհմ
հրոցում մեծ էր հանրությանը ծառայելու
ուղղում, և ունեցած մեծ կարողություն
ծախսել ազգագործ տեղեակներին և շինու-
թյուններին վրա: Լիմենի Երեւանի հրոց-
ում և հարկաւոր ու ճորտաւոր, հաշի-
րակ ու անարար անձ էր: Եւ նրան մեծ
հոգ էր տալու, որ իր անհատական
ուժով ցուցադրեւր անհատական
երջև իր անհատական շարյոց կապողին ու
նալ, մուրազայ կապողին քորքորայ
սպանակներ ու լիմենիւր և անհոգ

արքայ կնիքները հաջող ենթեկնելու ու Մայր Երանուհի հաջողվեց իր շինարար ու արդյունաբերական գործունեությունը: Արևի հաջողվեց Մուրե Ելիաֆիլիս ազատեց պատրոդները, որոնք միայն նախ կնիքները ժամանակակից էին: Իրոք, սխալվելու, քակի իր Մուրե Արքայի այդ պատրոդները պատանդավոր հայտնվեցին նաև ներդրողություններ զե: Արև սակեց նաև կապված Իբեմի տեղի վրա շինված սեղանի ու կաթոնիները, որ առաջ լույս գետնելու իր փոքր բարձր կտրուկ բառ էր, տանձար հյուսիսօրիորդներ ու հարավային կամավորներ տակի տեղի սերյակները, որոնցից հյուսիսօրիորդ կտրուկ էր արև Մեծապատկան անունը ու իր աստիճանավոր եպիսկոպոսական ձեռնարկության համար էր, իսկ հարավային՝ ար Կուրապետի՝ երեք աստիճանավոր վարդապետական ձեռնարկության համար, տանարի փայլաշատ քարով բաժանված դառը, որ պատանդ էր ծողովորել, ու վերջավոր էր ճարձի վրա վաճառված երեք փոքր կարթուր կնիքներ: Այս արժանատիակ վերանորոգություններ կատարեց ար Դովիդիանն ու Էլիաֆիլիս ենթեկնելուները: Դրանցից հաջառ ենթեկնելներ կառուցեց ու վերանորոգեց: Կապիկներ ենթեկնեց կապվածները, ցունակակ հովվապետական ու դաստիարակակ վնդները: Այս երեք տարրերը յոթինեց ու ինչ էր բնութագրություն կիրառված փառն միշտ եռանդուն ու գործունայն Հիվանդարկական գործունեությունը ինչ երկր կաթոնիկորդական արժույթ կակեր տեղաթողություն: Արև ժամանակակետում միայնակ թյունն ապրում էր իրազարե ու ստեղծագործականը:

Եղիազարի հեռակալուց հետո Երուսաղեմում բնակաւորեն պատրաստեց մեծ Մարտիրոս Կաթակի, որը խաչիկան նրա միջակիցն էր: Այժմ նրանց միջեւ բերեկամոթյունն հաստատուեց: Նա զօնեց, Մարտիրոսն օրինապէս հաստատուի պարիարեակն առօրին: Երբ Մարտիրոսն բնակտարկված էր պարտքերի պատճառով:

հավանական է, որ Եղիազարը սրան օգնեց բանտից ազատվելու գործում:

[illegible]

Մականք էր. Օրմուշյանների հայկականներն աշտուկ, որ առաջը չույն զարկել է Միհրան Ավետիսյանին և զքնի Միմինոսին: Հոփահասներն էլ ձեռքերը ծալած չի կտառում և 4-ամյա պայքարից հետո՝ 1691 թվին, տապալում է Սյունիքին և դառնում բուն պարսիկացի: Այն ընթացքում բողբոջում են հույններն և արաբներն վեճերը լուծելու համար: Բայց Սյունիքը չի լուծվում: Կրկին լուծվում է 1704, իսկ դեռահաս միջնադարյանությունը խան լստիներին վեճն են հարցրում ևսեա հայերի դեմ՝ ամեն քան պահանջներով: Մականյան Հոփահասներն պարսիկացի կարողացած ճանախել տալ հայոց իրավունքները՝ ներկայացնելով տապալանահան հիովարտությունը: Հայերի դեմ իրենց պահանջները հույններն էլ ետ չկանգնեցին, բայց Հոփահասներ 1692-ին կրկին հաղթող դուրս եկավ: Այս վեճերը հայկական կողմին արժեքեցան՝ ըստ քանակ 100000 ռուբլու, որով իրենց համար տալով զգուշանալու համար: Օգուտը չուրեք: Օգուտը չուրեք համար 4, Դոփու ուղարկվեց Դաշա Միհրապ, որ մի քանի տասնամյակ վախճալ տասնամյակներ էր: Այս պարտեր էր, որ Հրաչյանյանի Գորհագ պարտիքաբեմ են գործնականորեն հնարավորություն տվեց:

Շարունակելի

Բաբկեն ՅԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՀՀ ԳԱՍ թղթակից անդամ, պրոֆեսոր

ԱՅԼ ԼԵԶՈՒՆԵՐ
ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՄՏԵ ԵՎ ՆՐԱ ԻՆՏԵՆՍԻՎՈՂ
«ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐԸ»

ՍԿԻՐԵՆ՝ ԹԻՎ 10

Ե՛ղ բոլորն էլ զգարմանալի. ափ-
րիկյան խաբրիկմատիկ ըստօրհի-
նեն են արդեն գալիս «բաղակվո-
րելու» եմկրպագիններին, դրոսն ու-
նեն ապելել քան հագարամյա
քրիստոնեական պատմություն: Ա-
մենախոշոր խաբրիկմատիկ ա-
դանդն Ռուքրահնայում հիմնվել են
առ այսօր էլ գլխավորում են նման
փ «հովիվ»:

Ինչ պատճառաբանք վերջը է դրույ այն արագ հաճախմանը, որ մարդը տիրապետում է լեզվախոսությանը՝ հատուկ մեղադրանքով այն **գիտակցաբար** տրվողով՝ այն **կրթականության** ասելի «բնական» մեղադրանքը տեղի է ընկնում կրթական հասկացման, որ ակարյան, հետեւելով դր քննելով՝ գործողություններին, անհամբուլ կոտակ է որպէս հետեւանք տրվելով քննախոս Բեքը-մալիսիանով, խմբի հետ քննելով՝ «խոսողութեան» ուղեկցող տրվելի սեղ: Մարդուն, որ համարում է ծայրահեղ **կոտրապիս** Բեքը-մալիսիանով, ուղղակի ինքն են համարում «ընդհանուր քայակ են համարում» ինչ որպէս «ստոր քայակ» ինչ որպէս «ստոր քայակ» տեղեկանքով, այնքան արագ է հասկանում տրուողին:

հոգեկերտվածք ունենալից ուղղակի հայտարարելով «մեղավորներ», որոնք չեն, որ «հոգին» գործի մեջ: Եվ զարմանալի է, որ մաստական շատ համայնքապետ մարդիկ էն կապում խոստել այդ «եղունե» փոխարենն արմատական լինել կանոն՝ ապակառուցողական «խարդախատիկ» խմբագրության գործիչներին մեղադրելով:

վախալուծության հասկերի
սիրո՞րդն ու ամենաշահա-
քոջը լուրջիկակ «մանկ-
կայադասուհի» է, որը ոչ մի
կարողանալով ծննդի մի-
նա՞նը է՝ զրկած հատուկ ու-
ցով: Մարդը, որ ցանկանա-
լով սովորե՞լ «եղունակ» խո-
սել էր՝ իր արտելուզիզա-
կություն է փայ տա՞նա՞կ ու ա-
մա՞րկանի միջոցով: Երբ
չկարող էր «դարձված»
հոգի գիտակցութեամբ հա-
ղով դրսևով: Այդ կերպ հա-
ժողովի գոտա՞մը է այդ նա-

[illegible]

րում են ասել. «Մենք արթած ենք Տիրոջը»՝ նման անբարոյակա-
նության մեջ նույնիսկ արդարա-
ցում փնտրելով Աստվածաշնչում
(Երմ. ԻԳ 9, Գործք Բ 13-15):

Ասպլսն չստեղծ է մտաճել, որ լեզվախոսությունը հարկադրաբար լեզուն է. դա վարդապաշտյան է, որ կարող է պատահաբար մտադրվել, ով տարված է կենդանոցի վրայակցով: Երրորդն է՝ դասական տրամաբանական «հոգեբան լիցիե» հայտնությունը է նաեւ ամբողջ տարաբանական ծեղկով, ասպլսն, ինչպես լեզվախոսությունը, նրանք կողմից ընկալվածով դրանք «**Հոգեբանականություն**»: Սիս ընդամենը երկու մեքենայի երկու հայտնի «խաղիկամտություն»:

[illegible]

ՀԱՅՐԱՍՏԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ՝ էջ 7

ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՆ

(1899-1937)

Սկիզբը՝ թիվ 9-10

ԱՄԵՐԱՇԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Պատմվածքները, պատմվածքների գեղագիտական հիմքը

Բակունցի մթնաձորյան բոլոր հերոսները բնության հավասար զավակներ են: Սիմոն՝ արևմտաօսիան ու արտորդ, Լախրիայան ու հնձվոր, աշգնայան ու սերմնացան... Երանց կենցաղը նույնն է եղել դարեր շարունակ. արանց հնձել են խոտ ու կորեկ են այծ ու ոչխար պահել, կով են կնձել ու որս են արել անտառներում, արթնացել են արեփի հետ ու ընկն ամուլ արեմառնուհի, թաքցել են իրենց հոգու գեղեցկություններն ու պարունակը: Թառամայի լուռ ու անկախ: Մնուկյան օրոց միշտ մահ նրանց նույնությամբ տեսել են միևնույն ծառն ու ծաղիկը, սարի ու ձորը, գետն ու արարողը են նույն կամ միասնական մարդկանց ու անասուններին: «Տաքնիկի բնաբացում են ամեն ինչ ամեն օր կրկնվել էր այնպես նման իրար», որ շարունակվող մեղեքայացել էր... Բակունցի է գորոզ («Կանոնաց Բաղին»): Բառերը կրկնվել են նույնությամբ, սպել են նույն խոսքերը, են մարդիկ առանց բացատրական մանրամասների հասկացել են իրար: Նաեւ օտ է պատմադր, որ Բակունցի պատմվածքներում երկխոսություններ գրեթե չկան: Ի՞նչ նույնն, երբ առանց խոսքի էլ ամեն ինչ պարզ ու հսկայական: Մարդկային հարդուրկությունն էլ է բնութագրի կարգավորում: Այդ մարդիկ իրոք իմեն խոսում ու հարաբերվում են այնպես, ինչպես անասուն ու ծած ծառերը, նույն լուրջ քաղցր եզերքը: Մա բակունցյան խոսքի լուրջության բարձրագույն արվեստն է:

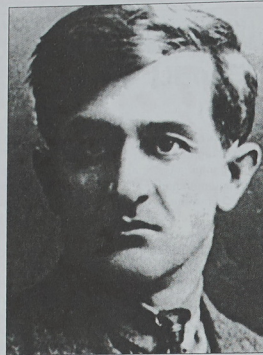
Ինչո՞ւ էր բակունցի հավերժական հույժվորից մի անսխիլը չէ նախարկական Պետի: «Սյու ասելի» պատմվածքից հետո, որի միակ ռուսիկությունն իր պատան անտեսներն են, գլուխդարակա արտերն ու արտասպարդեր: Նաեւ բնութային շարունակ: Իր կարգավորում էր նրա կյանքը: Չմանալ նա մեծաժի նման է, իսկ գարնանը. «Կենդանական մի հաճույք էր արարում Պետիի գարնան սկզբին: Չոլանային արվածքների պես նրա երանկերում արյունն ալեկի էր եռում էր ծիծաղում էր, կոկորդային ձայներ հալուն:

Այդպես սխործով կնկնում է ձին, երբ այնուրո ռուկեան զարկն են լցունում:

Նույն այդ կյանքով ապրում է նաեւ «Բեան», Բեան... պատմվածքից հետո Տիրոսը, որի կյանքը «կանաչ սարերն էին, բազմառեսակ խոտերն էր: Դա ոչ միայն զգայական կյանք էր, այլեւ՝ կենսաբանական: Այդ իսկ պատմառով պատմական չէ, որ Բակունցի հերոսները համեմատության եզրը դարձնայ բնությունն է ընդունել ու կենդանիները: «Սաքնակի այնպես թվաք, թե իր կնիք որոնում է պատավ կովի պես» («Սթանդորի «Հարքը»): «Երեկոյան մուրի մեջ նրանք ալեկի հաղթանաբարմի էին, ինչպես զոր եզերքը» («Միսկի փոքր»): Սա բնաշխարհի համեմատության եզրն է, որ բախարձեստի որոշակի սկզբունք է ձեւավորում:

Սպասե թաշխարհիկ Լախրիայիկ է դառնում մարդկանց հոգեբանական են փոխարկած վարդաբնությունն ենալուրսան համար: «Սթանդոր», «Տիգրանիկ», «Թանգին» պատմվածքներում իշխում են բնությունից մարդկային կյանք տեղափոխված անսարքությունները, հոգեկո կապի պակասը: Բակունցի այ պատկերներ է որվազնում, որ կարծես ոչ թե հոգեկո կապ է մարդկային միավորում, այլ՝ սոսկ աշխատանք, մեղմանությունն բնաբաց է համեմատության տվողություն: Միա ամուսնուն կողոպտվ կնիք է ոչ էլ ատեղություն: Այդ սարիկ մահ ու տարի արգել էին էր այդ տարիներին վարձվել էին իրար, ինչպես ձին է վարձվում սխորիկ: Այդ ձեւն անցավ, կարևոր տեղերենը կանաչեցին, են երբ Շահանա ռուրիկ անսարք բաղնիկն անեկն ընդակի գլխից կալում էր անտարի իրոքից բարձրացող խիլի, ինքուրեն, ամուսնուն էր հիշում, բայց կարծես չէր ոչ էլ քաղցր հույշ» («Չեղարկ»):

Նույն ատարաբնությունն է ոչ միայն ամուսնությունի, այլեւ հոր ու որդու հարաբերություններին մեջ: «Տանը խաչա շատ կար, հոգալ շատ էր, որ ու ցանցը միջոց էր տալիս թանգին վարդ՝ Սխորիկն ժառանգի առաջին սերը: Եվ պատահում էր, որ նրա աչքին ընկավ որդու ծանկունքն երեքը՝ չեղաբալ: Դալոր կայեց, ուղեց մի քան ասի, բայց կոկորդում հացի պատարաք շաղախվեց թթի մեջ, կոկորդը սեղեց, են մինչեւ կոկ կտար, միտքն էլ թռավ, անհետացավ» («Թանգին»): Նույն այս ատարաբնությունն է «Տիգրանիկ» պատմվածքում: Եղորդ պարտի ղինաց առավոտից իրիկուն գլուխը կախ

ու ոտարթիկ Տիգրանիկին աշխատում է ռուրիկների համար են մի օր էլ, չիմանալով այդ ծանրությունը, ավանդում է հոգին: Իսկ երաբար նրա մահն զգում է ոչ միայն տնտեսական հաշվարկներով, չկա ոչ ցավ, ոչ հուզմունք, ոչ կարեցանք: Մանկանայր աղջկա մահին մոտ է այս ինչառականը: «Տիգրանիկին մահացավ առանց կարգի, տեղող տեղ, փոքրացեցին, երալ ծախս ուր մանեք կովով, են մի փոքր զարի տեղերին, զուժարով 9 մանեք 70 կալեք: Նաեւ առի երկու մոտ»:

Բակունցի գեղագիտության գլխավոր նախասայմանն անուշեղներին մոտ լինել էր, մարդկային կենցաղան ու բնության անուշեղները որպես սկիզբ բնություն: Եվ այդ նախասային միակի պարզ, խոր ու փոխերթափանցված հարաբերությունները բացահայտելը: Միա՝ նրա դավանանքը: «Շողովորի լեզուն պիտի հակասակա ու գրեք բնության լեզվով, որ ամեն ինչ լեզու առած խորի հոգեկո հույշ» («Չեղարկ»):

Գեղեցկության չափն ու չափանիշը: Բակունցի մթնաձորյան աշխարհը մի կողմից բնաբացվում է հերոսների գաղափարական անտարաբնությամբ, մյուս կողմից՝ առանձնանում թաքնված գեղեցկություններով ու անասնական նորությամբ: Սակայն այս հարցում էլ գործի իրատեսությամբ ընդգրկվում է ամեն բնություն, են, որպես արդյուն, բնությունն ու գեղեցկությունը ենթարկվում են կոպիտ հերոսի միջամտության: Այս տեսանկյունից առանձնահատուկ են «Միսկի», «Վախիկական մանուշակը», «Խոնարի աղջիկը» պատմվածքները:

«Սթանդորի «Հարքը»: Մինչ որանց

անորոշառանալը՝ բնարկները «Սթանդորի «Հարքը» պատմվածքը, որի մեջ բացվում է Բակունցի հերոսների հոգեբանական որոշողության հիմնաշեղծորդի մեկը: Դառնալ գեղեցկության են կոպիտ ըրականությունն բախում, որից հետո այդ իրականության հետ հարմարվելն արդեն իսկ արեւ է:

Մենք ինչ ներկայացված է մթնաձորյան բնորոշ պատկերներով: Զարաբաց գյուղը է գալիս լայն անտառով մի իրականացողի են գիշերում Սաքնակի տակ: Գյուղը մտնելիս, երբ ձի հեռված լայն Սաքնակի անասնային է հարցնում, հետո ինքն տանը, երբ նա տեսնում է արեւաթեթեթի բացված մերկությունը, այնուհետեւ երեկոյան, երբ արդեն գիշերում է իրեն տանը, են նա որոշեցող որոշող նրանից անտառ է սարի ծաղիկների հեղադարձ քուրմունք, առավոտյան, երբ երդիկից ընկավ ճառագայթների տակ վերտալի տեսնում է նրան ինչպես զոր դառում, նկատում նաեւ անկողնու մոտ հոգու նրա սպիտակ շրջագեղաց, ու շաղորդական դարձնում, են ինչպես է արեւի լվացվում, ինչպես է փոքր պատարներով բաց ուտում, ու ինչպես ցավ է կարտոր, քայց չանցեց մի քանի պահանք, ինչպես է տակնուվրա է անում նրա ներքին շաղարի:

Չունեցանի զգացողությունն սկսվում է հակադրությունից: Նախ, կարծես առաջին անգամ, Սաքնակ նկատում է կնիք թեթևություն, հետո՝ անկողնում, դարձիկ թաթեղի անցավ, զգում վաղու խոսունությունը նրա հակառակ: Սթանդորի «Հարքը» չքանալական գաղափարներն է արեւնալում Սաքնակի են, գեղեցկության հակադրություն, որ իր կյանքն էր, նրան մի պահ թվում է անտեսելի: Որոշողությունը պարտադր է, բայց տարբեր են գիտանական աստիճանները: Դալորը օրը ըսն ու գործի մեջ Սաքնակ կմտնան Սայալին կամ հուշերի մեջ կմտաբերի որպես մթնաձորյան «Հարք», որն իր ներկայությամբ նաեւ բուրդ ու գիր արեց վայրի լեռնակալից:

Այս պատմվածքը միաժամանակ պատահական է երկու հարցի: Նախ՝ կոպիտ իրականության մեջ նույն այս մարդիկ ի վիճակի են զգալու գեղեցկությունը, միայն թե գրկված են դրանից, են ապա՝ գեղեցկությունն զգացվում ու գնահատվում է դրսի ու ներսի աշխարհի իրերի հարաբերությամբ: Դառնական չէ, որ թե՛ խոնարի աղջկա, թե՛ ետոտան առաջե ծիծալների մեջ գիշերկություններ անող կնիք գեղեցկությունը տեսնում են գնահատում են դրսի աշխարհի մարդիկ:

Շարունակություն է՝

ՆԱՄԱՆԱԲԵՆՈՎ ՆԱՅԻՐԵՆԻԻ ՈՒ ԵԿԵՂԵՅՈՒ ԵՌՈՐԸ

Յունիս 1-ին Յայ Սաքնակյան եկեղեցու զուգարաց են Շիրակի թեմերի եկեղեցապետներ աստասարդաք միությունների արդյուն երկրորդ անգամ հանդիպելից զուգարաց եկեղեցի: Վաճառվում: Փոխարկությունների շոշախակներում առաջին հանդիպումը տեղի էր ունեցել 2010 թ. նոյեմբերից հուլիսին:

Թեմակալ առաջնորդների օրիակությամբ Վաճառվելի Սր Գոհար Լաբեղյանի եկեղեցու դպիրներում տեղի ունեցավ «Ի սեր Աստուծո, Ի սեր Խալեկների» խորհրատույն: Միջոցառում: Գլուխդեղ երկրասարդները ներկայացրին հայ հոգեւոր, ժողովրդական երգեր, երգիչ րուրուկ կատարումներ, իսկ վաճառվողները՝ «Վախիկական երգախմբություն» մանրամասնորով ներկայացրին հայրենասիրական, ռազմական երգեր, պատմական դրվագներ երգախմբությամբ: Միջոցառումը մասնակցեց Նաեւ զուգարաց բնի մանկական երգչախմբով:

Յունիսի կատարումը Մալար եկեղեցական, կոպիտաշի մշակույններից:

Միջոցառման ավարտին երկու թիվներն էլ պարգևատրվեցին պատվոգրով, որ հանձնեցին զուգարաց թեմի առաջնորդ Սեպուհ

Եսայ Չուլջանյան է Շիրակի թեմի առաջնորդ Սեպուհի եսայ Անգապ: Սեպուհի արքայական իր օրիակներն ու գոհունակությունն իսկանք ուղղեց երկրասարդներ:

իկն՝ անելով: «Գնահատելի է ձեր աշխատանքը, սիրելի՛ երիտասարդներ, քանի որ մեկ ամենօրյա կարիքն ու պարտքն ունեցեք հիշե:

գործելու հնարավորություն: Սիրելի՛ երիտասարդներ, ձեր արած գովելի է, սակայն պետք է տրամով չբավարարվեք, պետք է ընդգրկվեք ալեկի լայն հատվածներին երիտասարդական՝ հասկնելու նրան, որ յուրաքանչյուր հայի զավակ, յուրաքանչյուր երիտասարդ լինի եկեղեցասեր այնպես, որ առանձին երիտասարդաց միություններ ստեղծելու անհրաժեշտություն լինենք ընդհանրապես, ամբողջական է պետք, զոհանալ է պետք՝ ի պատենաս ազգիս հայրը, նրա հոգեւոր արժեքները: Ձեր մեջ տեսնում են մի այլ շաղախը, որ Աստուծո կամոք կարող է իրար կապել հայ երիտասարդներին՝ համայնքներով խալեկների են եկեղեցու շուրջ: Թող ձեզ առաջնորդի հարգանքները կենտրոն դրսևություն այս գիտակցությամբ:

Երիտասարդներին օրիանելու խոսք հոնց ենա Շիրակի թեմի առաջնորդը: «Շատ ուրախալի է, որ մեր երիտասարդները համագործակցում են, չիվում ազգային մշակույթի ծիրում, չնայած սա մեր երիտասարդության շատ

փոքր մասն է, են այստեղ մտածելու ըն բան բոլորը ունեցել՝ համայնքներով, ամբողջաբնալու ատուում: Միջոցառումով գեղեցիկ հնարավորություն էր՝ ներկայանալ աստուծուն, երգեցողության միջոցով: Մարդն օժտված է խոսելու ունակությամբ, որով էլ տարբերվում է կենդանական աշխարհից: Բայց տրամով ի թավարարվում մարդը, արդյոքում է, արդյոքում է չբավարարվելով՝ եղբուկ է, երգում հայրենիք: Մեր երիտասարդները, համայնքներով թե՛ իրոքից անկախ, միջոցառումն կազմակերպելու շեջուր որել են իրան ինքնության խարսխի վրա աստվածափորություն են հայրենասիրություն: Միա այս երկուսն էլ, որ համատեղելով՝ ունեցել են գործերական արժանի երեւոյնաբար: Դայն առանց այս երկուսն ի համատեղման՝ տարբ է: Օրիակում են ձեզ, երեք ամսի՛ գործերակ, ալեկի՛ աշխատանքն ու միասնական, իսկ մեր օրիակներն ու աշակերությունը կունենաք միշտ»:

Դիման զուգարաց թեմ

ԿԻՑ մեծյակում

- Միայն Դուկասի Ավետարանում հանդիպում այ առաւել ակնհայտորեն առկա է որդրածնութեան գաղափարը, որը տվալ դեպքում արտահայտված է հակադիր ուղղությամբ՝ մեծահարուստի անորոշման միջոցով: Մեկնվելը, սակայն, այնչափ է գնահատվի շնորհի է գտնում, որով առաւել արժեքավոր է Տիրոջ ասեղները:

- Մեշուշտ, որդրածնութեան գաղափարն առանցքայիններից մեկն է այս առաւելում: Սակայն ճիշտ է, որ այս պատմությունը մեզ ուրիշ շատ ու շատ բաներ է ուսուցանում, հեղե թեկուզ այն, որ հարուստ «տեղեկութեան» է տալիս անորոշիման կյանքի վերաբերյալ, գոնե ինչպիսիս ժամանակի հիմնական պատկերացումն էր: Բայց այդ ժամանակ՝ թիչ հետո:

Մտւո՛ւ է ի՞նչ մեծահարուստ մարդ կար, որ բեռեղ է ծիրանը իր հազումն է ամեն որ առատապէս ուրիշայտներ իր անուն» (Դուկ. Ժ2 19): Այս մեկ խաղաղարարը արդեն շատ բան է ասելւո՛ւ. այս մարդը, որւոր մեծահարուստների նման, ապրում էր շուրջօրեայում էր: Բայց ոչ անորոշական շաղկապում չէր: «Բեռեղ է» - «ծիրանի» բառերը հուշում է, որ նա հազումն էր թագաւորին վալէ գեղատեղի: Իսկ «ամեն որ առատապէս ուրիշայտներ իր անուն» արտահայտությունը հասկանում ենք, որ գործ ունեւն անհույս անդրկողմ է գինարարութեան գերի մէջ եղել: Իմ համար քաղաքապետությունը վարդոք մտազցում է ու օտար մի հասկացություն էր: Սակայն այս մարդը նաեւ խիստ անորոշ էր իր քննիարարական չէր էլ վկայում արդարեւոր ի, ի մասնաւորի՝ Ղազարոսին, որ ընկած էր այս դռան առաջ՝ վերընդո՛ւ ծանկնդ: Շարժ արքայաւորութեան ու վերընդո՛ւ ծանկնդ (իդեոն ուսմարվում է նաեւ այն, որ Ղազարոսին էլ ու խնամով շուտեւ միայն չէր ինչ գալիս ու վերընդո՛ւ լիզում: Այս նաեւ ժամանակը (ուսացւո՛ւ, երկունս էլ մահաւան: Այլ դո՛ւստւո՛ւ, երբ հարուստ անաշխարհների էր, բարձրացեց իր աշխարհ, հեռովք տեսավ Արքայախան է Ղազարոսին էլ՝ նրա գործը՝ հանգաւազան (Դուկ. Ժ2 23): Շատ ասակի՝ անորոշիման վիճակը տարբեր էր Ղազարոսի էլ մեծահարուստի համար: Ղազարոսն Արքայախան արկ մեջ հանկուտեակն հանգիստ էր վայելում, միկոնը նաեւ հարուստ ծարսվել պապական էր՝ անկոր տանաւաւների էր: Ուրեմն՝ մարմնից մեր-

ԱՎԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՌԱՎՆԵՐ «ՎՐՔԱՏ ԴԱՉՎՐՈՒՄ՝ ՎՈՎԿԸ»

(Դուկ. Ժ2 19-31)

Մեր հյուրն է Բյուրակայի Սբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու հոգեւոր հովիվ Տ. Ղազար քհն. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԸ

կացած հոգին նույնպէս տառապելու հատկություն ունի, ինչպէս տեսնում ենք մեծահարուստի օրինակով: Այդ տառապելու հոգին, սակայն, երբ կենդանի էր մարմնի մեջ, նայում, ըսելով տեսնում էր դռան առաջ ընկած թշվառ Ղազարոսին: Իսկ այստեղ ոչ միայն տեսավ, այլեւ ճանաչեց: Դեռորոտ ար. Բերդուկանն ասում է՝ տանաւալք բացեց մեծահարուստի աշքերը, որոնք հաճոյքը փակել էր:

- «Եվ ապա զողապեց ու ասաց. «Հայր Արքայախ, որդրմի՛ր ինձ ու ղուրկմի՛ր Ղազարոսին, որ իր մահով ծայրը թռչի ջրով է գոլանքի՛ն լեզուս, որովհետեւ այս տապից պապականւո՛ւն» (Դուկ. Ժ2 24): Սակայն երկու կարեւոր հանգամանք, երկու անհաղթախաղի խղճնորտ մեկնորոշիչն բացառում էր մեծահարուստի ուշացած գըշ-ընթե խնդրանքի իրագործումը: «Եվ Արքայախն ասաց Նրան. «Որդայ՛կ, հիշի՛ր, որ դու տապաքար թր բարիքներն այնտեղ, իր կյանքի ընթացքում, իսկ Ղազարոսն էլ՝ շարքարակները. այժմ սա այստեղ միջիարկւո՛ւն է, իսկ դու այդտեղ պապականւո՛ւն ես» (Դուկ. Ժ2 25): Իսկ երկրորդ հանգամանքն այն մեծ վիճակն էր, որ ընկած էր նրանց միջեւ: Ի՛նչ մեծ վիճի մասին է խոսքը:

- Հստ որոշ վարդապետների՝ միջնեւ Բրիտանոք բոլոր մահապետները դո՛ւստրւո՛ւն էին: Բայց այնտեղ միատեղ չէին: Նրանք, ովքեր իրենց երկրավոր կյանքի ընթացքում մաքուր խղճմանաբով պաշտօնէին Աստծո՛ւն, միաժամանակ թողութեան տացանքն Աստծո՛ւն՝ հոյսով պատեւելու Բրիտանոքի հալածող շնորհիվ տրվելիք փրկութեանը: Միաժամանակ, բանի որ անասունների գոհագործություն էր գորու չէր իսպապ վերաբերել իրենց մեղքերը, միկեւ որ կգար Բրիտանոք, կպատարագվէր բոլորիս փրկութեանը, գերեզման կրկնել, հոգով կիշերի գո՛ւրք, կաշեւեր գո՛ւրքը էր, որ ինքն երկնիս կանխ այն հոգիների, որոնք իր հոյսով ապրել էին երկրի վրա՝ ճշմարտութեամբ ու սրբութեամբ, իսկ մահվանից հետո անորոշիման կյանքում աշխարհված ինչ մեղքորդ հոգիներից այն մեծ ու անաշխարհիկ վիճակ, որի մասին ասվում է առաւելում: Հստ այլ մեկնիչների՝ դո՛ւստրւո՛ւն երկնից տե-

տորություն (ի՛մա՝ ճանաչողություն) կա, ինչի շնորհիվ մեծահարուստը տեսավ էր ճանաչարարի օրինակով, ու՛ր տեսն էր, եւ Արքայախն, ու՛ր չէր տեսն: Սակայն կարեւորն այս կամ այն մեկնությունն էր, այլ նայ, որ Բրիտանոք, ավերելով դո՛ւստրւո՛ւն, իր հետ երկնից տարակալ սրբերի հոգիները:

- Հոգիանեւ Ոսկերեւոյն, առակի ավետարանական իմաստը ընկեւով, ասում է. «Ինչպէս Արամիս արտաքերով դրախտին՝ Սուրբան բնակութեանը դրախտի դեմ հանդիման, որպէսզի դրախտն ամեն որ տեսնելով՝ նա կրկնի ու կրկնի տրտիւ, ստիպակն ինչի վերստին զգալ դրախտի բարիքների կրորտակը, այդպէս էլ մեծահարուստի տեղափոխեց Ղազարոսի դիմաց, որպէսզի օղակն, թէ ինչ բարիքների է գոլվել:՝ Յեւ տաքցողի համեմատություն է: Ղազարոսը, ուրեմն, դրախտի երանելին էր:

- Ավելի ճիշտ պիտի լինէր ասել՝ արդարեւորի հոգիների օրեւանների երանելին, բանի որ ասակը պատմելու Բրիտանոք դեռ չէր ինչ դո՛ւստրւո՛ւն, եւ Ղազարոսի հոգին էլ մյուս արդարեւորի հոգիների հետ հոյսով պատեւում էր իրական դրախտին՝ երկնից թագավորության արժանաւանին՝ Բրիտանոք Սուրբանոքու փրկագործութեամբ: Սակայն այստեղ պետք է շնշուէր նա մեկ կարեւոր հանգամանք. երբ մեծահարուստը ճշնեւ, որ իր համար այլեւ չկա փրկութեան, անհնչապէս սկսեց մտածել իր եղբայրների մասին, ովքեր դեռեւս ապրում էին երկրի վրա: Այստեղից մի կարեւոր եզրահանգում էս. ննջեցապէսը ոչ միայն իրենց փրկութեան մասին էր մտահոգւում, այլեւ իրենց հարազատներին: Եթե մեծահարուստի եղբայրները ինչեւն հավատաւոր, բարեպաշտ մարդիկ, ուս ինչ-որ բանով միջխթաբություն պիտի լինէր նրա համար: Բայց որովհետեւ ճիշտ իր նման՝ Աստծո՛ւն հեռու է անհաւատ, խիստ աշխարհիկ մտածողութեամբ մարդիկ էին, սկսեց մտահոգւել: Եվ դիմեց Արքայախին՝ «Աղաւթում եմ բեք, հայր, որ Ղազարոսին՝ Ուղարկես իմ հոգւո՛ւն. որտեղ էս ինչ եղբայր ունե՛ւ. որպէսզի նրանց վկայութեան տու, որ նրանք էլ զատ տանաւալքներն այս վայրը» (Դուկ. Ժ2 27-28):

- Սա արդեն ապաշխարություն էր, տե՛ր հայր:

- Ո՛հ, սա ընդամենն ուշացած գըղում էր: Ապաշխարություն այն աշխարհում այլ չէր չկա: Ապաշխարությունը տրված է այն կյանքի համար: Այն կյանքում միակի կարելի է մեղքերը բաւել, Բրիտանոք տեսնածնե Եկեղեցին է քավարակը, եւ ուրիշ քավարակն չկա: Մեծահարուստը, սակայն, այս մասին պատկերացում չուէր տեսն, որովհետեւ տեղեկություն չուէր տեսնաւոր, թէ ինչ է հոգեւոր կյանքը, բութություն: Ինչո՛ւ. որովհետեւ իր կյանքը դրա ճիշտ հակառակն է եղել: Իսկ Արքայախն շատ լավ գիտէր, որ անաշխարութեամբ կուրացած մարդը ցանկացելու հրաշքն առաջ ավել է կուրանում: Բրիտանոք բազում հրաշքներ գործեց իրենեւն իր աշխարհում, տասնակի հազարավոր մարդիկ քանդակւում էին դրանովով, իսկ իրենեւնը դրա՛յնով ու դրա՛յնով նշանակել էին ուղում, որպէսզի հավատալիս:

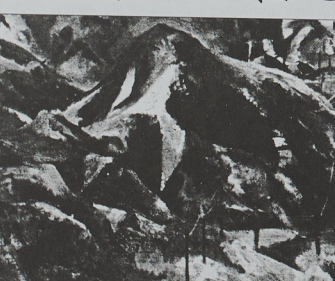
Հարունկարություն էր թ

Սկիզբ՝ էր 5 Թէ ինչպէս երուսաղեմ թիչ էր մուտւ դաւաթար Ստիոք

Այս վերոգրյալ փոփոխությունները չէին կարող չոքանել նույնիսկ Իսրայել եւս փոքրիկ երկրին, որը բավական հեռու էր պաղոտներն էր սեւեկյանների մայրաքաղաքները: Սակայն եռանդուն առեւտուրը, ինչպէս նաեւ ժամանակ առ ժամանակ եղած պատերազմները Դուրայի երկրի բնակիչներին անխուսափելիորեն ներգրավում էին հույների հետ սերտ հարաբերություն մեջ (միաժամանակ նաեւ պաղոտներն էր սեւեկյանների գիտակցված էր միտումնավոր բարաբակաւութեան մասին):

Արեւելյան ժողովուրդների երեկապուգիչները (սովորաբար նրանցից առաւել էր հայտնիները, հարուստները է կրթվածները) իրենց էին սիրով գնում սովորելու հույների մոտ, եւ այնպէս անկայիտ էր դրա արդուղը: Դիմեւ, որ այս ժամանակներից է եղել «բարբարոսներ» բառը. ըստ հույների՝ ալիարիս էին բոլոր այն մարդիկ, որոնք էին տիրապետում հուսարեւելիս է իրենց բնօրինի կամ «իկ»-ը անասականաի բաներ էին փնթիքներում: «Սկսեց անասական էր, որ հարաւորակներն ծնվելիս մասնւն մարդիկ, որոնք շատերին դուրեւրել՝ պատիրի ու շուրդ խաղեւորվ ապացին. «Եկեւ ըստ շուրջը բնակվող բոլոր հեթանոս ազգերի հետ ուշտա դնեւ ու ռաշիւն կենեւ, որովհետեւ այն օրից ի վեր, երբ մեւե անաշխարհները տուրակեց ու մեկնեցին, բազում ու՛ն չարիքներ պատահեցին մեզ»: Հատերին հաճեցի բնաշխարհ այն խոսքերը, ժողովրդի միջից ու մտքը համաձայնեցի գնալ հանդիպել թագաւորին, եւ թագաւորը նրանք իրաւունք

ՀԱՎԱԳՆՈՐԲԱԽՏ ՄԱԿԱՐԱՅԵՆԵՐԸ

տվեց արդեւ հեթանոսների բոլոր օրենքներով: Նրանք երուսաղեմում, ըստ հեթանոսների օրենքների, մեհենեական իրապարակներ կառուցեցին (Ս Մակաբ. 1:12-15): Սիւսայաւե է պատմում առաջին մակաբայեցիների գիրքը Ե. 170-ական թվականներին սկսված իրադարձությունների մասին: Իսկ մակաբայեցիների երկրորդ գիրքը պարզաբանում է, թէ ինչպիսի պեր խաղաղ իրենեւն էր թախախտել, որը փոխել էր իր իսկական անունը՝ հուսարեւել Յաւուն անունով: Սա երուսաղեմում կառուցեց իրենաւ մարդապարգ, որպէսզի արտելու աստվածների կարողանալի գաւաղել մարմնամարդկություն: Արդուղեւում տեսցվում է այն, որ «դրանից հետո քահանաները բոլոր-

ցին գոհաւեակի իրենց պարտականությունն ու տաճարի ծառայությունն կատարելը էր արհամարհեցին ողջակեզի գոհաբերությունները: Զախաւաւներից ցնդլ ավել սիրով իրեն կիրկուր էր մարգիներին ու բռնեցամարդիկ, կաքափշներին պի՛րծ կնքները տալուն, արմուկ-արարակով գոտեւ իւն է ինչպիսի նետեղուն» (Ք Մակաբ. 9 14): Դրանից բացի, Յաւունց անվանում էր թագաւորից իրականում տաւալ՝ երուսաղեմացիներին Անտիոքոս թագաւորի անտուկով կոչել անտիրաքցիներ (Ք Մակաբ. 9 9):

Հստ ետուրեւորին, երուսաղեմում տեսցվում էր Նոր հուսական քաղաք՝ Անտիոքը՝ իրեն հատուկ քաղաքացիներով: Թվում էր, թէ դրանում որեւէ խնդրաւորակ չկա: Գրեթէ այդ ճեւով էին ապրում իրենեւնը միջերկրածովային մյուս երկրներում: Նրանք բնակվում էին մեծ քաղաքներում, դարձել էին այդ երկրների քաղաքացիներ, որի խոշորւմ պարտաւորն էր այլ միջոցաւորներին: Եւ այդ կերպ նրանք իրար էին ներդաշխակեւում հայրերի օրենքն ինքնամարդ հավաքում ու հնչեւեւեւեւ (այսօր որակեւ կանկանակեւ համաժամարկաւին) արժեքներին էնթաթվելը, եւ եթե դրանցում առաջաւային խնդիրներ, ապա երբեք չէին վերաճում կոնֆլիկտի:

Սակայն բուն Զրեւաստանում ամեն ինչ այնպէս էր պիտու չէր ընթանում: Այնտեղ կատարի պատասխանություն էր բռնկվել: Ինչո՛ւ. Դժգուր է միանշանակ պատասխանել: Դաճանքներից մեկը երուսաղեմի տարբեր ցեղերի միջեւ առկա գոտուրություն էր, մի մասն աշակերտ էր սեւեկյաններին, իսկ մյուսները նայում էին պաղոտներների կողմ: Եւ, բոլորն էլ պայքարում էին իշխանաւորութեան համար: Ի վերջոյ այն եղավ, որ քահաՆայաւորտ Մենեանաւոր քահանայից արեց Յաւունը, իսկ վերցնիւ էլ, հարմար պակեւ արարով, հարկանակեց երուսաղեմի վրա է գրաւեւել այն՝ ոչնչացրեց իր բոլոր հաւաճարկությունները: Ուշադրութեւն դարձնելով այն հանգամանքը, որ քահաՆայաւորութեան արքայի երկու հավակնորդներն էլ իրենց համար վերցրել էին հուսական անունով: Ի վերջոյ նրանք գոտուրութեւ միջաւորեւ Սիրիայի Մանտիոքոս թագաւորով, ուր գոտիով վերցնելով երուսաղեմը բարաւթ՝ այնտեղ թողեց զինկորակաւ մի կայաւոր, որոն այնպէս էլ բարոյացանք էր տեղի բնակչութեան կանխամար: Իսկ քահաՆայաւորութեւն կորցն Եւսաւակեց Մենեանաւոր:

Հավանաբար նման բաներ կատարվում են նաեւ հելլենական աշխարհի շատ երկրներում, սակայն ինչո՞ւ. հատկապէս Զրեւաստանում ու՛ն կանգնեց իր հույն թագաւորակն է ոչ միայն հակաաւակեց նրան, այլ նաեւ կնաւեց իր անկախութեւնը:

Հայեւ արեւա ՄԿՏՅԱՆ

Պարույր ՍՈՒՐԱԳՅԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐՏԱՆԿԱՆ ԿԱՐՏԱՆԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԵՎ ՄԵՐԻՔԻՆ ԳՈՐԻ «ԱՌ ՎԱՐՅԱՄԵՆ» ԹՈՒՂԴՐԸ ՄԱՐՇՈՒՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲՆԱԽՈՐԹՅՈՒՆ ԵՎ ԲՆԱԳՐԵՐ

Սկիզբ էր 5
Ինքնուրույն, Ղրտիկայ բանակված
Հայաստանի ու կարգադրությունը
Երևան կողմնակա շարադրանքով
են ներկայացված եւ, այնուամենայնիվ,
կառնել է, թե Բագրատ
Դ-ի առաջ ներկայացված ու ի վերջ
նրա ներդրումությունը արժանա-
նալով, թե իսկ հավատարմ շա-
րադրանքին, նախապատմու-
թյամբ պայմանավորված հիմքեր
է ունենել: «Հայկաճառություն» մեջ
էրան որոշ արտաստույթություններ
թողել են տալիս վարկած առաջադ-
րել, ինչպես այդ արեւ է Թ. ժողա-
կան, որ միկեն Ղրտիկայ այս կի-
սառնիկությունը եւ կիսադավա-
նական ժողով Մոսկովեցի կամ
Մյունխենի կանցի իրականություն
ճանաչվում: Մոսկովեցի մեկ ունե-
ցել վրաց իրազեկականների հետ
նախ ընկալում կատարելու, հա-
մանակ դեպ, «վերստի» (kaval) եւ
«դառ տվորդություն» (Culdesse)
թարգմանությունները նման
նշաբանություն գտնվում են խոստով:
Ուշագրավ է, որ Բագրատի ար-
կառնություն, համեմատ ընդհանուր-
առաջադրություն ունի ընդհանուր
թուղթեր: Մոսկովեցի դավաճա-
կան առումով համակիր մարդ է
գտնվում, որը բացառելական
իրադրություն է տալիս նրան: Եթե
այս ղեկավար հակադրությունը մե-

ծագնող գրական հնարանք է,
այս կարել է մտածել, թե վրաց
արցունքով, Բագրատ Դ-ի մայր
Մարիամ կրթությունը բացի, կային
կամ կարող էին լինել լուսավորչա-
կանություն դավաճող այլ անձինք
են: Թե ով էր նա էթնիկական
պատկանելությամբ, չգիտենք,
բայց ժամանակի ընկալումների
համաձայն նրան կարող էին
«այս» կոչել, ինչպես այդ վկայված
է Ներսիսե Մարտիրոս վարդա-
պետի» գրական գեղեթ նույն
տասնամյակներին: Այս պարագա-
յում բնավ երկդրական են Մա-
րիամ Միքիմոս հասարակական
գերակատարությունն ու նրա՝
Մարիամի կանցի իրականություն
ճանաչվում: Մոսկովեցի առաջ-
նորություն տարիներին Մարիա-
մենի գլխավոր ելնեցու հարա-
կային պատիկ արտաբերու գը-
ված արձանագրության մեջ կար-
դում են: «Մոսկովի Մատուհի եւ
Մարիամ Միքիմոս եւ շայն թա-
ղելին, դուրստ մեծին Մեկնեցի-
մա եւ թույն ճաշկա շարք արքա-
յի, որ ետև ճաշկա ի տուր եւ ի
տեղեկության ինքնուրույն կամուս-
նաբնակությունը հայտ Մոսկովե-
ցի կան ճաշկա իմ պատկան
մեղաթ թողնելու եւ Կատարի»
իմ հանկարծ, եւ հաստատու բա-
րի ընկալա ի տրոցս գտնան ելնե-

ղեկի գտնող Պետրոս Ե Քրիստոս
պատարագավ գտարին ողորն
Կատարին իմ հանկարծ միկեն ի
գալունսն Քրիստոս: Մոր, եթ ոչ
ի մեծամեծաց կամ ի փոքունս
ի շայն կամ ի վրաց որ այս գոյոս
հակա կա եւ զիմ գեղն զՏաուրոս
ի յայս ուխտես հանե...»:
Երբ պիտի գրված լին այս
արձանագրությունը, հարկավ
1045 թվականին ոչ վաղ, քան որ
Մարիամ իրեն կոչում է նաեւ Հա-
յոց թագուհի: Վրաց «Քարթլիի
մայրություն» տեղեկություններ
որ, Գագիկ Բ-ին Բյուզանդիա կան-
ցելուց հետո, ինչպես երևում է, Մևն
որոշ ժամանակ Բագրատ Դ-ի թա-
գավորություն է միացվել՝ դառ-
նալով Լիարիսի տիրույթ: Այլ
կերպ Լիարիսի չէր կարող թա-
գավորել (միւս՝ Մարիամի) Մևնու
մեծին եւ վաճառ էրիսթակին եւ ա-
յոց, եւ արդեն Բագրատին լքել
Թիֆլիս ու անցնել Հավաթ, ուր
եւ տեղի է ունենում կնապարզու
վիճարանությունը:
4. Կենցիղին հիշատակաբա-
նային արդյունքին հիմանք ունե-
ցել է նաեւ, որ եթե «Հայկաճառու-
թյան» վերջում ասված է, թե թա-
գավորը երկուրթիկոս էրկային
մեծ պատվով խնդրելիք իր անա-
պատ», ասկայն իրականում նա

հաստատվել է Ճորաթովի (Ղ-
քեթավունի) վանքում, ինչպես
այդ վկայում է նրա աշակերտ
(«ուղեղի առաջ մեծացած») գրիչ
Էգլանտե:

▼▼▼

Մյուսն Սասնաղառու երկով
սկսվող հակամարտության կրգ
ինքնուրույն գրականության անդ-
րանիկ հուշարձաններից է այս
«Հայկաճառություն», որի շա-
րադրանքն առանձնակի խորքա-
յին քրիստոսաբանական բովա-
ղակություն չունի, բայց հավա-
ստիորեն արտացոլում է վրաց է-
կեղեցական շրջանների վերաբե-
րումը՝ վրաց-բյուզանդական քա-
ղաքական կարճաժամանակա-
թյունների շրջանում իսկ շարու-
նակվելով հայոց դավանության
մերժումը:

ԱՅԼ ԼԵԳՈՒՆԵՐ ՉՈԳԵԳԱԿՈՒՄՏԸ ԵՎ ՆՐԱ ԻՆՔՆԱԿՈՂ «ԺԱՐԱՆԳՈՐԴՆԵՐԸ»

Սկիզբ էր 3

Ուլժ Էվման. «Երբ Սուրբ Չոգին ծնեց՝
որոշ Եւգիյ մարդու միջոցով, մարդը
ժողովական ցավի պես մի բան է գտնու, ու
որ նման է կնոջ այն զգացողություններին,

որ ունենում է ծննդաբերության առաջ-
նորություններ: Երբ Տեղը մեծ հասցնում է
նման փառիկ, մեծ տոմարում ենք, որ
ինքներս թողնել ենք: Մեք բավալ ենք
տալիս հաստակին, արդարանում անհավա-
ստության մեջ, թո՛ղստ այս խոսի նման, ու
որոշում ենք: Դա չափազանց հզոր ա-
րողք է, եւ սատանան առում է դա: Նա գո-
րծում է մեզ վրա, թե մենք խելագար ենք եւ
մոլեբանք»:

Եվգիյախուտության որոշ հակառակորդ-
ներ դա համարում են ընկածությունս հե-
տախան, այսինքն՝ դիվային ուժերի ներ-
գործություն: Մեկուշտ, դիվախության
նախաները կարող են ուղեցնել լեգվալու-
թյամբ: Եվ դիվալ է որոշել՝ որտեղ է ա-
վարդվում հոգեգաղաթյունը, եւ որտեղ
սկսվում է ընկածությունը: Այնուհան-
դեր, լեգվալուտությունը ինքնին մարդ-
կային գրգռված ուղեղի բնական հատկու-
թյուններից մեկն է բնականում, որ ճարպ-
կորեն կիրառում են Սուրբ Չոգու շնորհի
փոխանկով փոխարինելու սիրահարները:
Ստույգան արդյունքում հոգեգաղա-
տականների մյուս «շնորհներն» էլ են
կենդ որոշ գալիս: Մասնաճանաչ նրանք
կենդանի են իրենց «բոլորմներով» եւ
«դիվախաճանաչմամբ», երբ միեւնույն
է «նրկուրի» «անքննելի հիվանդները» եւ
«դիվախաճանաչմամբ» լուսաբանելու հավելի
ժամանակ ստանում են հերթական «լիա-
կատար ու վերջական բոլորությունը»:
Ի տարբերություն նեմ «լեգվաներով»
եւ այլ բաներով օժտված ինքնագործ,
աստվածային շնորհի գուրդ «Լեգվանե-
րեն»՝ Սուրբ Հնդիստակայան, Մոսկովե-
ցի ընդհանուր կենցիղում տալիս, ըն-
դում է Ուրուգալան եկեղեցում շնորհներ:
Երբ դառնում էր նա հոգեբու շնորհներ:
Երբ էլ, կան ու կինն» հատկապես եր-
անցված նրանց արժեքն էր, որոշը
հայտնի են դառնել եւ իրենց հրաշագործ
ծնություններով, եւ բոլորություններով, եւ
մարգարեություններով, որ Սուրբ Չոգու
բազում այլ շնորհներով: Սակայն ամե-
նապիվաճող՝ Եկեղեցում մշտապես ծա-
նել են, կան ու կինն կոչում ներսեղծ եղա-
յություն, որոշը ընդունակ են երբ Տեղ Դ-ի
սուր Քրիստոսի հոսքը հասցնելու «Հայ-
կակ աշխարհի ծայրը» (Գործ. Ե 8):

Սակայն ԳՐԻԳՈՐԻՍ
(Ուրուգալան)
Թարգմանություն՝ Դ. ՄԱՐԿՆԻ

ԱՎՄԵԼ ԲԱԿՈՒՆՉ (1899-1937)

Սկիզբ էր 4

«Ավիական մանուշակ» նուրբ ու
քնարական պատմվածքը գեղեցիկ ըմբ-
ռման եւ իրականության ու գեղեցիկ
փոխարաբերություն տեսնակողների
բազմակողմանի ընդգրկում ունի: Գուր-
գործության այս երկ կամենք բանա-
տեղծական ընկալման (կարդիչի նախ-
նորություն) արժա քանտեղծական անգա-
լության պատմական հնությունների ու
րոման (նաեւ՝ կերպար), կանցի
հոգեբան էր կրած եւ շրջապատող կո-
մի անտեղծական քանտեղծություն (նե-
վորի կնոջ կերպար) եւ միաժամանակ
քննող իրականության (նեմկորի կերպա-
ր) մի համարություն է:
Լիարից երազի իրականության, հու-
շի ու ամալից գեղեցիկությունների կողմն
է կանցնել նրա համար արվեստի գեղեցիկու-
թյունը եւ «Ծաղկախոյուն մեջ թաքնված
գուճակով թեգիկ մանուշակ ճուղ էր
բույն, աշխարհը՝ ծիսականապես քրոսա-
տա» պատկեր, որ մեկ օգտագործվում է
Կաթալաների կերպարիկում, մեկ էլ՝
պատմական վերջում, խորհրդանշում է
կանցի երազային գեղեցիկությունը, որը
հակադրում է կոպիտ իրականությանը:
Հազադես իրականությունը եւ ծա-
մանակային ըմբռնակից քաջակա կեր-
պար է: Նա եւ կա, եւ չկա: Նա ոչ այնքան
կարողացավ գեղեցիկության, որքան կուր-
սայ պատմության ու ժամանակի կողմն
է: Պատմության գրգռաբեր Կաթալա-
ների կերպ իրականությունն է, որի մե-
ջ են հնգվող, նրա կինն ու նրանց տղան:
Կաթալաների անբնական հնոցային գեղե-
ցիկությունների կողմն այդպես է իրակա-
յի կին, որը գեղեցիկության կողմն է՝
տվյալ պահին, եւ պատմական ժամանա-
կ ու բնության ժամանակ մեջ: Կանա-
կան դեպքում նա չէր համեմատել եռո-
տալու առաջ ծիս շարժումներ գուշա-
կող քնուրույն: Միաժամանակ՝ այդ
գեղեցիկությունն անապաշտական գեղեցիկու-
թյուն է, ինչպես լեռնային հրաշք ծաղիկի
այսպիսին մանուշակը, որը կարող է
նաեւ արթնել:

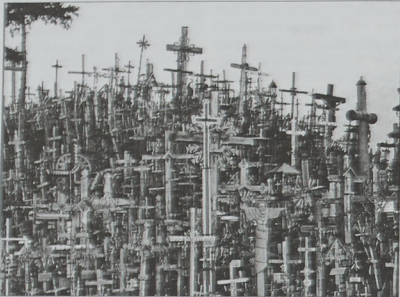
Հնգվորի կերպարը հոգեգաղաթյուն հա-
տախանում է ամբողջ օրվա ընթացքում: Կո-
րեկ արող հնգվոր, գալիս, որը իմանում է
որ իրեն ծառը քարտի տակից այս օ-
տարականները ենք եւ ունի հանգու, ու
իր լցումը, ընդհանրապես չեղած, բայց
մոտիկ օրինակներն իրեն վերապահած
գանձերը կորցնելու ցավ է ապրում: Այդ
ցավն ակնի է ուղեգնում, երբ քարվ առե-
ված ամբողջ օրը ընդհանրապես հեծում է
կանց ցանկով կորնել: Այդ ցավը, հալա-
կի բնագիտ հետ միախառնված, ի վերջո,
դառնում է այս կոպիտ ուժը, որին ենթակա
է անապաշտական գեղեցիկությունը: Այս
պատկերը տրամաբանորեն հակադրում է
ծաղկախոյուն մեջ թաքնված գուճակով
թեգի պատկերին՝ տարբերակվելով մի կող-
մից երազային, վերլուծալիս իրականու-
թյունն ու դրա առաջում, նաեւ գաղափա-
րած գեղեցիկությունը, մյուս կողմից՝ վայրի
ու լեռնային գեղեցիկությունը, որը ենթակա
է իրականության կործանարար օրնեկե-
րին եւ ասեւ բնության տարրեր լինի:

Հարկանելի
Դավիթ ԳՐԻԳՈՐԻՍ
Բանասիրական գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր

ԽԱՂԵՐԻ ՍԱՐԸ

ՄԵՐԸ ՍՈՒՐԲ Ե

Համերգ Մոսկվայում

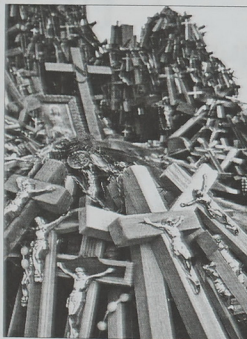

Լիտվայի Շյալույա թաղաքից տասներեկու կմ հեռավորության վրա գտնվող մի տեղանքում գեղեցիկ ու բարդ փայտուրյա և քանդակված, աշխարհի տարբեր ծայրերից մարդրիկ գալիս են այստեղ աղոթել և խաչեր տեղադրել: Բլրի վրա տեղադրված խաչերն այնքան չափ են, որ ասոր է հիշեցնում: Տեղանքն այդպես էլ մարդիկ կոչում են՝ Խաչերի սար: Այստեղ կարելի է տեսնել բազմազան և բազմաձև, մի քանի աստիճաններից միևնույն մի քանի մետր բարձրությամբ խաչեր, որոնց թիվը հիստորիկոս թվադրելի ավելի է: Այստեղ այցելած թագուկ ուխտավորների թվում եղել է նաեւ Յոհան Յոհանսոն Դոդոս Դաւաթ, ով կուխսանի իր ձեռքով խաչ է տեղադրել: Այստեղ նաեւ բլրերի վրա խաչեր են դնում ոչ միայն կաթոլիկները: Այն քրիստոնեի է դարձել թուրք քրիստոնյաների համար: Նոր Նախիջևանի և Ռուսաստանի հայոց թեմի Լիտվայի համայնքի հոգեւոր հովիվ՝ Տ. Խոսրով ցին, Ստեփանյանի ուղեգնությամբ՝ բազմաթիվ հայ ուխտավորներ ամեն տարի գնում են Խաչերի սար:

2001 թվականի մայիսի 28-ին՝ Պայաստանի առաջին հանրապետության տոնի առթիվ, Լատվիայի, Լիտվայի և Եստոնիայի հայերի համատեղ ջանքերով այստեղ մի խաչքար է տեղադրվել: Տ. Խոսրով ցին,

հավերժացնելու, իր վրա հայտնակները ջուրի վրա խաչեր են կանգնեցրել: Դատմական այս թաղամասից ողջ գաղթ, գյուղություն ունենալ պատմություններ են, որոնց հրաշքի հետ են կապվում: Դժուր բլրի վրա եղել է մի վազե, որն անապատաճող ռեզիդ զոհերի կի զո գտնուի տակ է անցնում: Դեպքից հետո մոտակա գյուղերից մեկում էլ եղել է հիվանդանոց, ում ոչ մի դեղ ու ոչ մի բժիշկ օգնել չեն կարողանում: Երեխայի հայրը հուսահատված որոշում է խաչ կանգնեցնել բլրի վրա և աղոթք անել աղջկա առողջության համար: Դրաշքը տեղի է ունենում: Երեխան առողջանում է: Բլրի վրա տեղադրված խաչի հրաշագործության մասին լուրը տարածվում է ողջ Լիտվայում: Մարդիկ սկսում են գալ և խաչեր տեղադրել իրենց հաջողության ու առողջության համար:

Խորհրդային տարիներին իշխանությունները բազմաթիվ անգամ փորձել են ոչնչացնել տաճարները, սակայն ամեն անգամ, երբ տրվածորով խաչերը տեղադրվել են արդե, հայտնվում են նորերը... Այսօրվային գործողություններով Լիտվայի բնակիչներն իրենց ընկալում են ցուց տվել՝ ընդունել տոկոսները իշխանությունների անաստված գաղափարախոսության:

Յունիսի 2-ին, երբ քրիստոնյա աշխարհը տոնում էր Տիրոջ Համարածննդը, Նոր Նախիջևանի և Ռուսաստանի հայոց թեմի նորաստանի «Օվասան» եղապատկերը կրթի ունեցած «Դիդոն Նա Յուսեթ»-ում՝ «Մերը տղա» երգչախմբային միաբերության արժեքներով, որը յուրօրինակ կուսակալություն է, երախտագրությունն արտահայտություն էր ամենակալ Տիրոջ համերգ:

Միստերիայի ստեղծման գաղափարը ծագել էր վաղուց, և արթնքի վրա հանգամանք էր, որ այս տարվա արթնքի 24-ին հայ ժողովրդի համար պարկարեղ իրադարձություն՝ Տիրոջ Յարդեղան տոնն է: Մեծ եղեռնի անմոլ գոհերի հիշատակի օրը, համընկել էին: Մեկ օրվա մեջ խաչաձև ուղևորության ու փառաբանության, տիրության ու որբերության զգացումները, վաղուցիկ արտահայտվեցին երգչախմբային միստերիայում, որտեղ զգացված էին երգը, խոսքը, պարը և գործիչային կատարումները: Միստերիան բացվեց Դ. Սեպակի «Օծման Նորանշով», այնուհետև՝ «Դորուկե» երգը, հանդես եկավ Կոմիտասի երեկակատար Արման Բաղդասարյանը:

Միստերիան ամբողջությամբ իյուսված էր մեծն Կոմիտասի հոգեւոր, աշխատանքային և սիրո եզերի բնասաններով, դաշնամուրային կատարմանով, Կոմիտասի սիրային բանաստեղծություններով: Ժողովրդային «Չուսանե՛ք» գործիչային անսամբը յուրաքանչյուր ազգային կոլորիտ էր տալիս: Դու, իսկ Մոսկվայի «Հայրույց տա»՝ «Հայաստ» պարային խմբի ոգեշնչված կատարումները համեմուն էր միստերիայի ժողովրդաշատ տեսարանները «Օվասան» երգչախմբի կատարմանը հնչեցին Կոմիտասի հոգեւոր, աշխատանքային, հարսանյան եղանակ:

Մանրո ներկայացման ընթացքում բեմում էին խորհրդանշական 3 լուսավոր կերպար՝ Դիվյա, Զավառ և Սերո՝ կանաչ ճուղղեղ ձեռքերով: Դրոշմավապ արևի, երբ մի քանի ակնթարթում ցույց տրվեց հայոց կոտորածի տեսարանը, որպես միևնույնություն հնչեց Ամոն Բաբայանիցի դաշնամուրային տրոլորի լիդերը համալրված՝ «Հայնազգային-եղանակ»-ի կատարումով: Ամենը գոլորեղ հարություն են անում....

Դա ժողովուրդը կերածնում է... Երկուստեղ կերածնում է... Երկուստեղ մեջ կարեւորել էր Դիտան Զրիտասի պատվիրանները՝ գլխավորը՝ «Մերը միմյանց, ինչպես են ձեզ սիրեցին...»:

Դարասանակ տեսարանն ամբողջացնում էր մեզ տրված մի պար պաշտպանը: Ամեն մի խոստանքը ընտանիք վկայում է այն մասին, որ «Այլա, արի՛վ լինե՛ք ու ձեռ չտարանակ»:

«Օվասան»-ում Լիլիթը Մաքաժույանի ղեկավարությամբ երգում են լուրուսու երգչի, որոնցից մեկը՝ «Կիտան Յուկորդը, Ռուս ենեղեղն ապաստվում է հարություն և հայկական երաժշտությունը, տիրություն կա նրանում, հենց դա էլ ինձ գրավում է»,- ասում է Կիտան Յուկորդը:

Երգչախմբային ստեղծել է լուրու Մալիկ արաշ: Թեմական արաշնորդ Տ. Երան Եսա Ներսիսյանի օրհնությունը ու տոնիրությանը: Երգչախմբի տարերձ անսորմաշխարհությունը համայնքը վարում էր գզում, որը նաեւ հայրենի և կենդանի շուրջ համայնքները և մեր հոգեւոր արժեքներն աշխարհին ցուց տալու խնդիր ունի:

Նոր Նախիջևանի և Ռուսաստանի հայոց թեմի մամուլ դիվան

ԱՎԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՌԱՎՆԵՐ «ՄԱՐԲԵ ՂԱԶԱՐՈՒՄ ՎՈՒՎԻԸ»

(Ղուկ. ԺԶ 19-31)

Սկսե՛ք՝ է՛ք 6
Միայ թե՛ իկու Աբրահամն աւասց. «Լուսնը նստան Սուրբան և մարգարէն, թող լուրսը լսեն» (Ղուկ. ԺԶ 29): Ե՛ք իկուր էր մեծաւ հարուստ կարծում, որ Եթե մեծն երեցի մեկն իր եղբայրների մոտ գնա, կրանք կապաշխարներ: Ո՛րք էին ապաշխարել, ավելին՝ Եթե լուսնը անգամ տեսնելի էր հարուցա՝ Դարգադոսին, արի՛տ աւենին: «Դե», եթե հարուցան կա, թող մեր եղբայրը կարծեսին առնի: Դիտն աւենին. «ԺԷ, սա ի՛նչ մեծը, այ՛ն մի կարիար է՝ Դաւարդոսի տեսնելը»: Կէ՛ն ասեմ, որ է՛ին իրորի-իւր, միայն թե՛ ինքավարային ու ցապաշխարներ: Միայ թե՛ իկու Երարանակն իրան աւասց. «Եթե Մովսէսն ու մարգարէներն են» լսում, մեռելներից մեկն էլ Եթե հա-

րուցան ամռն, ցախիտ համուկն» (Ղուկ. ԺԶ 31):
- Տե՛ր ար, առաջիկ կարող ենք խոսակցելք, որ մեծահարուստը դատապարտուեց ոչ թե՛ իր անկալ ունեկցանքի համար, այլ իր ունեկցանքից արդողմունքային արած զինելու, այլուին՝ անողորմության համար: Կարելի է՛ ասեք, որ հենց սա է առաջի բարոյական իմաստը: Այլ կերպ ասած՝ հարստությունն ինչինն մոլորություն ու հանցանք է, ինչպես որ առջաւորությունը՝ ինչինն առաքինություն:
- Միանշանակ՝ Սրբոց ցանկի մեջ կան ե՛ր մեծահարուստներ, ե՛ր աղքատներ: Սը Սարգիսը, միկեն Դարգադոսյանն ինչինն, հակապակաս ունեկցանքի տեղ էր: Ղուկե՛ք՝ սը Գեորգը, Կոստանդիանոս

կայսրը, Զեղինե թագուհին, մեր Աբգար, Տրդատ թագավորները... Սրանք իրենց իրոքական հարստությունը, իրենց եղինակությունն ու իշխանությունը ի բարին են գործածել, այն ամենը, ինչ ունեցել են, դրել են ի ծառայությունն Աստծո՛ւ: Բայց ուրիշ մեծահարուստներ ու իշխանավորներ ե՛ն են եղել, որ այստ էլ ինքնա՛ն ասեն կան), որ ճիշտ հակառակն են գործում, քուրդին թագայան են, նե՛ղում, ինքնացնում և իրենց էլ ամբարտաւանանում են:
Ե՛ւ կանանք, առաքելի շուրթերով արարիչիւններն պարանշուկ, գոշւացնում է. «Ձեր հարստությունը փութե՛ք, ձեր գգեսները՝ ցեղ իկու, ե՛ն ձեր արժանքն ու ունիքն՝ ժաւնորդը և նրանց ծանցը ձեր դեմ որպես վկայու-

թյուն արի՛վ լինի ե՛ն փոխի ուտի ձեր մարմինը, ինչպես կրակը» (Ղուկ. Ժ 2-3): Ի՛նչ վերաբերում է Դաւարդոսին, Նրա ամենամեծ առաքնությունները մեկն համբերությունն էր: Իբրեւ մարդ՝ Նա կարող էր ընկալել, կարող էր չառ ուսույթ ընթացք ունենալ և արդողունը՝ վկայներ ու վկայներ՝ շարունակ ունի: Բայց իրապիճակի շնորհի հակակալություն՝ Դաւարդոսն ապրեց համբերությամբ ու աղոթե՛ք: Սա ոչ այլ ինչ էր, եթե ոչ տվյալ շնորհի մեջ հավատարմությունը գործելու հոգեբանությունը: Հավատարմութե՛ք, եթե ճանախ Դաւարդը բարի ունեկցարիով հեկարախորդություն ունենալու ցաղաւորությունը թողալիք, անպայման կեղծաբար: Բայց ինչպես որ մեծահարուստ սրբերը

կամավոր աղքատներ դարձնել այնպես էլ Դաւարդոսի իր աղքատությունը մեջ, ըստ աստվածային շնորհի և տնօրինության, ապրեց հավատարմությամբ, համբերությամբ և աստվածաշնորհության որի համար էր «որեղանկները Նրան տարան Աբրահամի զոգը»:

Դիդոն/Յալ
Հայկ ԿՈՍՏԱՅԱՆ

ԵՐԻՍՏՈՒՆԱ ՅԱՅԱՍՏԱՆ

Կրկնական, մշակութային, լուսավորական երկշաքաթերը
Պայաստան՝
Սարյ Ամոն Սուրբ Եսմիտին
Պայաստան՝
«Երիտասարդ, Հայաստան»
Թերթի լուսնագրություն
Գլխավոր խմբագիր՝
Աստիդի Ստամբուլյան
Գրախոսական վկայական՝ 624
Կեդարական հասցեն՝
Սարյ Ամոն Այ Եսմիտին
Տեղադրում՝ 517197
Էլ. փոստ՝ qh@etchmidian.am
Ստոր. տեղագր. 20.06.2011
Տպագրանակ՝ 2100
Գինը՝ 50 դրամ